БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 300 (8825)
ДЕКАБРИИН 23
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Олониитын улам ургажа байгаа эдэбхи хэшээл толгойлхыень, ажалдаа бүри ехэ амжалта түйлахын тула улам урагшаа дабшаха саг үргэлжын оролдолго хэшээл хүдөөгэй ажалшадта үсэд шангаар хүмүүжүүлхыень, тэдээнэй үүсхэн зохёохы ажалые али болохоор дэмжэхыень, коммунистическэ байгуулалтын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхыень, партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомольско организацинуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уряална.

(Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр 1958 оной декабриин 19-дэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоолһоо).

Һүүлэй табан жэл соо хүдөө ажахые хүгжөөлгын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр 1958 оной декабриин 19-дэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоол

Һүүлэй табан жэл соо хүдөө ажахые хүгжөөлгын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд тухай КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые сонособо, зүбшэн хэлсээд, КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум хүдөө ажахын асуудалнуудаар ЦК-гэй сентябриин (1953 он), тэрэшэлэн удаадахи Пленумүүдэй гаргаһан шиидхэбэринүүдые, партиин XX съездын тогтоолые дүүргэлтэ болгохын тула КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй бэелүүлһэн политическэ хараа шугам, бодото ажал-ябуулгые бүрин һайшаана.

КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумһээ хойшо үнгэрһэн үе партиин, ороной ажабайдалда, манай арадай ажабайдалда түүхэтэ удха шанартай байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Коммунистическэ партимнай хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхэ тон шухала хэмжээ-ябуулганuудые энэ үе соо тодорхойлон хараалжа, бодото дээрэнь бэелүүлээ, эдэмнай колхозно байгуулалтые, манай бүхы социалистическэ ёһо гуримые улам хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ ябадалдахи шэнэ шата болоо.

Ажахын социалистическэ формо эгээн түрүү байһан тула дaa ниитын үйлэдбэриие үзэгдөө дуулдаагүй хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ шадаха юм гэжэ марксизм-ленинизм заадаг. Олониитын революционно эршэ зоригто агууехэ хүсэнэй бадаруулагдаад байбал, ниитын үйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ бүхы ажалшадай зүдхэмжэтэй болохо гол ёһоной сэхэ шууд сахигдаад байбал, эмхидхэлэй социалистическэ формо эрхим һайн үрэ дүн хангажа шадаха юм. Энэ шухала заабаринууд бүри һаяшаг болотор, илангаяа КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумэй урда тээ, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ талаар ехээр эбдэгдэдэг байгаа, тэрээнһээ боложо ороной экономикын имагта шухала энэ һалбари гээгдэлдэ ороһон юм. Колхозууд, совхозууд дайнай тохёолдуулһан һандаралые зайсуулбашье, үйлэдбэриинь хэм хэмжээн эдеэ хоолой, хүдөө ажахын түүхэй эдэй талаар оронойнгоо улам ургажа байгаа эрилтые хангажа шадаагүй. Энэ ушар аюултай хойшолон тохёолдуулжа болохо байгаа: социалистическэ индустриин саашанхи дэбжэлтые, арад түмэнэй ажана байдалай ургалтые, коммунизмда зориһон манай ороной дабшалтые һаатуулжа болохо байгаа бшуу.

Манай парти ЦК-гэй сентябриин (1953 он), февраль—мартын (1954 он), январиин (1955 он), мүн хойшонхи Пленумүүд дээрэ, КПСС-эй XX съезд дээрэ колхозно байгуулалтые улам саашадань бэхижүүлхэ, колхозууд болон совхозуудые хүгжөөхэ, ороохо таряа, мал ажалай продукт үйлэдбэрилгые эрид ехээр нэмээхэ, хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудай дэбжэлтэ хангахаар тон ехэ, үнэхөөрөө революционно хэмжээнүүдые тодорхойлон хараалһан байна.

Коммунистическэ партимнай социалистическэ хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхэ программа тодорхойлон хараалхадаа, арадай бүхы ажахын үндэһэ һуури, ороной экономическа шадал ба оборонно хүсые улам бэхижүүлхэ, арадай ажана байдал улам дэбжээхэ үндэһэ һуури бологшо промышленностиин, түбхын түрүүндэ хүндэ индустриин шиидхэхы үүргэ тухай Ленинэй һургаалһаа эшэ абаһан байха юм. Гэхэтэй хамта хүдөө ажахыгаа эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөлгэ орон доторхи коммунистическэ байгуулалтын түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ удха шанартай байһыень партимнай хараадаа абаа. Хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхэ зорилго манай бүхы партиин, бүхы совет арадай шухалын шухала зорилго мүн гэжэ соносхогдоһон байгаа. Коммунистическэ парти эмхидхэлэй, политическэ ехэ хүдэлмэри ябуулһан, хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ эрид ехээр арьбадхахын түлөө арад бүгэдын тэмсэл толгойлһон байна. Манай парти социалистическэ хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ экономическа тон шухала асуудалнуудые шиидхэһэн, хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ колхознигуудые, деревниин бүхы ажалшадые зүдхэмжэтэй болгохо гол ёһо һэргээһэн, колхозууд, совхозуудые һайн мэргэжэлтэдтэй, механизаторнуудтай, хүтэлбэрилхы кадрнуудтай болгон бэхижүүлһэн байна. Түсэблэлгын шэнэ гурим бии болгогдожо, колхознигуудай үүсхэлые бадаруулаа.

Хүдэлмэришэн ангиин баатар габьяата оролдолгын ашаар хүдөө ажахымнай богонихон болзор соо хэдэн зуугаад мянган трактор, комбайн, автомобиль болон хүдөө ажахын элдэб машина, зэмсэгүүдые абаа. Үнгэрһэн табан жэлэй турша соо хүдөө ажахыдахи капитальна хүдэлмэридэ гүрэнэй зүгһөө һомологдоһон мүнгэнэй хэмжээн 97 миллиард үлүүтэй түхэриг болоо, гэхэ зуура урда тээхи табан жэлэй хугасаада, сасуудхаһан сэнгээр, 40 миллиард түхэриг табигдаһан байгаа.

Шэнэ, залууг газар элдүүрилэн ашаглахын тула илангаяа ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Энэмнай ороохо таряа бүри ехээр ургуулжа абаха, хүдөө ажахыгаа хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ шиидхэхы удха шанартай байба.

Эдэ хэмжээ-ябуулганuудые бэелүүлһэнэй ашаар, хүдөө ажахынгаа гээгдэлые багахан саг соо усадхан зайсуулха, колхозууд, совхозуудаа экономическа талаар бэхижүүлхэ аргатай болоһон байнабди. Тиигэһэнэй үндэһөөр машинно-тракторна станцинууд хубилгагдаа, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ шэнэ гурим, дүрим бии болгогдоо. Эдэ хэмжээнүүд колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые үшөө ехээр үйлэдбэрилхэ, хүдэлмэришэн анги таряашад хоёрой холбоо барисаае улам бэхижүүлхэ, манай орон дотор коммунизм байгуулха хэрэгтэ тон шухала удха шанартай.

Партида харша, арад зонһоо таһарһан Маленков, Каганович, Молотов, Булганин, Шепиловэй бүлэг дотоодын ба гадаадын политикын шухала шухала бүхы асуудалнуудаар партиин XX съезд дээрэ тодорхойлогдоһон хараа бодолые таһалдуулха һэдэлгэ гарган, арад түмэнэй аша туһада зүришэн, КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин, мүн хойшонхи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэһэн байна. Эб ее таһалгые һэдэгшэдэй энэ бүлэг промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн эмхидхэхэ ябадалда эсэргүүсэн, союзна республиканuудай, нютагуудтахи партийна, советскэ зургаанuудай эрхэ үргэдхэхые буруушаан, хүдөө ажахын талаар партиин хараалһан шухала хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ үсэд нэтэрүүгээр эсэргүүсэн, ороной экономикые хүгжөөлгэдэ һаад тойбо татаһан байна. Партида харша бүлэгэйхид шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха гэһэн партиин политикада эсэргүүсэн, мал ажалаа хурдан түргэнөөр хүгжөөхын түлөө, мал ажалһаа абтадаг ашаг шэмын хүн бүхэндэ хүртэсынь талаар США-е богонихон болзор соо хүсэхэ зорилго шиидхэхын түлөө түрүү колхозууд, совхозуудай үүсхэһэн патриотическа хүдэлөөе хойшо татаха һэдэлгэ гаргаһан, хүдөө ажахые түсэблэлгын шэнэ гуримда эсэргүүсэн тэмсэһэн, уялгата ёһоор мяха, һү, хартаабха, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые тушаалгаһаа колхознигуудай, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай ажахынуудые сүлөөлхэ гэхэдэ буруушааһан байгаа.

КПСС-эй Центральна Комитедээр элишэлэгдэн, бута сохигдожо, партида, арадта шоодбори болоһон энэ жэгшүүритэ бүлэгэй гутамшаг муухайгаар буруу һүрэһэниинь мүнөө бүгэдэндэ эли болоо.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ, дэбжээхын түлөө манай партиин, бүхы совет арадай хэһэн тэмсэл гайхамшаг амжалта түйлаа. Һүүлэй табан жэлэй туршада хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ, бэлэдхэлгын хэмжээн нилээд ехээр нэмэжэ, совет хүнүүдэй ажана байдалай улам һайжаралгада үрэ ехэтэйгээр нүлөөлөө. 1958 оной декабриин 10-да гаргагдаһан дүнгые 1953 оной энэ үеынхитэй сасуулбал, ороохо таряа бэлэдхэлгэ 91 процентээр, тэрэ тоодо шэниисэ—2,3 дахин нэмээ, сахарай свёкло — 2,2 дахин, сахар үйлэдбэрилгэ — 54 процентээр, хартаабха бэлэдхэлгэ — 30, овощь—80, наран сэсэг—55 процентээр, долгунец улһанай утаһан—2,1 дахин, түүхэй хлопок—16 процентээр, мал — 62 процентээр, һүн — 2 дахинһаа ехээр, ноохон — 60 процентээр, үндэгэн — 76 процентээр, заводуудта малай тоһо буйлуулан гаргалга 78 процентээр нэмээ. Хүдөө ажахын бүхы продукциин хэмжээн нилээд ехээр ургаа. Хэрбээ 1949—1953 онуудай туршада жэл соо дунда жэшээгээр 300 миллиард түхэригһөө багашагаар дутуу продукци үйлэдбэрилэгдэһэн аад, 1954—1958 онуудай хугасаа дотор сасуулһан сэнгээр 400 миллиард үлүүтэй түхэригэй продукци бүтээгдэһэн байна.

Манай социалистическэ хүдөө ажахы бүхы талаараа бүри түргэнөөр хүгжэхэ, манай орондо хэрэгтэй ургамалнуудай, мал ажалай продуктнуудые элбэгээр үйлэдбэрилхын тула шухала бата бэхи, тогтууритай һууритай болонхой.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ түйлагдаһан суутай амжалтанууд уласхоорондын ехэ удха шанартай байна. Эдэмнай ленинскэ кооперативна түсэбэй бэелүүлэгдэһэнэй бодото гэршэ, капиталистическэ ажахыһаа социалистическэ хүдөө ажахын айхабтар ехээр булюу һайн байһанай эли тодо жэшээ болоно. Эдэ гайхамшаг амжалтанууд дэлхэйн социализмын ёһо гуримые улам бэхижүүлнэ, коммунизм байгуулха замаар хүдөө ажахыгаа амжуулан хүгжөөхэ хэрэгтэнь бусад социалистическэ оронуудта тон шухала жэшээ болоно.

пүүд гэхэ гү, али 1953 оноййхиһоо 69 процентээр дээшээ болоһон байна. Таряа бэлэдхэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ—1958 он дотор гүрэнэй нөөсэдэ 3,5 миллиард пүүд ороохо таряан ороо. Манай орон өөрынгөө бүхы түүхэ дотор хэзээшье иимэ ехэ ороохо таряатай байгаагүй юм.

Россин Федерациин, Казахска ССР-эй ажалшад, тэрэшэлэн шэнэ газар элдүүрилэн ашаглагша районуудые бүрин дэмжэһэн, кадрнуудаар, техникээр туһалһан бусад союзна республиканууд шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха, ороохо таряа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэһэн байна.

Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха хараа бодолой гараад байхада, Молотов, партида харша бүлэгтэ хабаадаһан бусад нюурнууд партиин, гүрэнэй энэ хэмжээ-ябуулгада эсэргүүсэһэн тухайдань, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглахын тула хэхэ гаргаша гарзаяа харюулхагүй, экономическа талаараа ашаггүй байха гэжэ тодоруулха һэдэлгэ гаргаһан тухайдань тэмдэглэхые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум шухалада тоолоно. Үнэндөө тэдэ баталамжануудай тон буруу байһыень бодото байдал элирүүлээ. Гүрэмнай шэнэ газар элдүүрилэн ашаглалгада зорюулагдаһан гаргашые сүм харюулхаһаа гадна, мүн 18 миллиард үлүүтэй түхэриг сэбэр олзо оруулһан байна. Гэхэтэй хамта шэнэ газар элдүүрилхэ капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ тоололсон, совхозуудай, заһабарилгын-техническэ станцинуудай, бэлэдхэлэй организацинуудай үйлэдбэриин фонд 24 миллиард тухай түхэригөөр нэмэһэн байха юм. Шэнэ газарые элдүүрилэн ашаглалга — ороохо таряа үйлэдбэрилгые бүри ехэ болгохо шиидхэхы арга байхаһаа гадна, мүн коммунистическэ байгуулалтын программа бэелүүлхын тула гүрэнэй нөөсэ бүридүүлхэ шухала эшэ нүхэсэл болоо.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум иигэжэ тогтообо:

Ерэхэ долоон жэл соо дүүргэгдэхээр хараалагдаһан даабарита тоонуудтай зохилдуулан, орон дотор абтадаг ороохо таряанай хэмжээе 1965 ондо 10—11 миллиард пүүд болгохоор бодомжолжо, ороохо таряа үйлэдбэрилгэ бүхы аргаар арьбадхаха ябадалые хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ тон шухала зорилго мүн гэжэ саашадаашье тоолохо.

Ороохо таряанай ургасыень улам дээшэлүүлхэ гээшэ тэрэниие бүри ехээр хуряажа абалгын гол, шиидхэхы эшэ нүхэсэл болоно. Ерэхэ долоон жэлдэ ороохо таряанай ургасые дунда жэшээгээр гектарай 3—4 центнерээр нэмээхэ арга боломжо бүрин бии.

Байгаалиин-экономическа зононуудай, ажахы бүхэнэй онсо өөрэ байдалда тааруулжа, газар таряалангаа зүбөөр ашаглаха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадаа тусхай мэргэжэлтэй болгохо, һайнаар хубаарилан хүгжөөхэ, хүдөө ажахын ургамалнуудые гэмтээдэг буртаг үбһэн, хоротон ба үбшэнүүдтэй эрид шууд тэмсэхэ, эрдэм наукын түйлалтануудые, түрүү дүй дуршалые үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ ябадал үндэһэ болгожо, элбэг баян, тогтууритай ургаса колхозууд, совхозуудаар түйлагдаха ёһотой. Ехэ гаргаша хэнгүй шэнэ газар элдүүрилэн ашаглажа болохоор районуудта ороохо таряа, бусад ургамалнуудые таридаг талмайгаа улам саашадань үргэдхэхэ шухала.

Ороохо таряа ургуулдаг гол районуудай — үрэжэлөөр һайн нэлэнхы тала газартай Сибириин, Казахстанай, Украинын, Хойто Кавказай, Волга шадарай, Центрально-хара хүрьһэтэ областьнуудай, Уралай колхозууд болон совхозуудта хүдөө ажахын хүдэлмэри эмхидхэхэ болзорнуудые наринаар сахиха, эрхим шанар хангаха гээшэ ороохо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ, тэрэнэй абтасые улам арьбадхаха шиидхэхы нүхэсэл болоно. Иимэ хэмжээн яахадаа онсо шухалаб гэхэдэ, ороохо таряа ургуулдаг нютагуудай ехэнхи хубинь шииг нойто багатай зонодо хамаадана.

Тиимын тула иимэ хэмжээ-ябуулганuудые бэелүүлхэ шухала гэбэл:

— ороохото ургамалнуудай хабарай тарилгые таатай зохид богонихон болзорто хэхэ, ургаса хуряалгаяа —10—12 хоног соо дүүргэхэ. Ажахы бүхэндэ хүдэлмэри эмхидхэхэ, хүсэ хубаарилан табиха, техникээр хангахадаа эдэ болзор үндэһэ болгохо;

— ойрын 2—3 жэлэй турша соо колхозууд, совхозуудай харьяата гандадаг нютагуудта шухала хэмжээтэй хара пар бэлдэжэ байгаад, зүб севооборот эрхилхэ. Гэхэтэй хамта таряалангай бүхы талмай хуряагдаһанай һүүлээр хаһа саг соогоо пар, намарай пар болгогдон хахалагдаха зэргэтэй;

—ороохо таряанай үрэһэ ургуулгын хэрэгые һайжаруулжа, тусхай районуудта таригдаха баян ургасата сортнуудай һайн үрэһөөр бүхы колхоз, совхозуудые ойрын жэлнүүдтэ хангаха;

— органическа үтэгжүүлгэ бүри ехээр суглуулдаг болохо, тэдэниие зүбөөр хэрэглэхэ хүдэлмэри эмхидхэхэ.

Хара хүрьһэгүй зонын нютагуудташье ороохо таряа бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо ехэ нөөсэ арга боломжо бии. Гэхэ зуура газар таряалангые эрхилхэ культурын бага, илангаяа үтэгжүүлгын дутамагаар хэрэглэгдэдэг дээрэһээ боложо, тиимэ зонын олохон колхоз, совхозуудтахи ургаса өөдэгүй байһаар. Тиимэһээ органическа, минеральна үтэгжүүлгэ али бүхы аргаар суглуулха, зүбөөр хэрэглэхэ, ороной тэдэ нютагуудтахи газар таряалангай юрэнхы хэм хэмжээе улам дээшэлүүлхэ гээшэ бүри үндэр ургаса абалгын шиидхэхы нүхэсэл болохо ёһотой. Хүдөө ажахын ургамалнуудай, илангаяа малай тэжээлэй бүхы ургасые бүри ехэ болгохын тула шииг нойтоор элбэг зонын колхозууд, совхозуудай севооборотуудта хара парай орондо хэрэглэгдэһэн пар ашаглахада болохо.

Тэрэшэлэн кукурузын ургасые улам дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр, орон дотороо ороохо таряа үйлэдбэрилгые нилээд нэмээжэ болохо байна. Партийна, советскэ, хүдөө ажахын зургаанuудай, колхозууд болон совхозуудай зорилго юуб гэхэдэ, бүхы орон доторхи кукурузын гектар бүриин 30 центнерһээ бага бэшэ үрэ ургуулжа абаха ябадал болоно.

Ороохо, бобово, хүрпээ болодог ургамалнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй.

Ажахы бүхэндэ шадабаритай бэрхэ мэргэжэлтэдэй бии болоһон мүнөө сагта, колхоз болон совхозуудые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлгэ улам һайжараа, органическа ба минеральна үтэгжүүлгэ бүри ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг боложо байна. Ороохото таряанай ургасые дээшэлүүлхэ, абтасыень долоон жэлэй түсэбэй проектээр хараалагдаһан хэмжээндэ хүрэтэр нэмээхэ зорилго дүүргэгдэжэ яһала шадагдахаар, амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ боломоор байна.

Ороохо таряа бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо тухай

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин үндэһэ һуури бологшо ороохо таряа бүри ехээр ургуулжа абахын тула үнгэрөөшэ табан жэл соо горьтой хүдэлмэри хэгдээ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ. КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумэй урда тээ ороохо таряа ургуулжа абаха талаар илангаяа ехэ гээгдэл тохёолдуулагдажа, хүдөө ажахын бусад зарим шухала һалбаринуудай, илангаяа мал ажалай нэгэ зэмдээ тогтошохо ябадалай ушарһаниинь элитэ.

Манай орон ороохо таряа үйлэдбэрилгын талаар революциин урда тээхи Россин түйлаһан хэмжээндэ хүрөөд, удаан саг соо тэрэл хэмдээ шахуу байһан юм. Гүрэнэй нөөсэдэ ороһон товарна ороохо таряан орон дотор тон дутамаг байжа, хүн зониие таряа талхаар хангаха ябадалда бэрхэшээл тохёолдоо бэлэй.

Энэ ушарые Маленковой мэдэжэ байһаниинь элитэ. Тиигэбэшье 1952 ондо орон соо ургуулагдажа абтаһан бүхы ороохо таряанай хэмжээн 8 миллиард пүүд болоо гэжэ, эгээн бэрхэтэй гэгдэдэг байһан ороохо таряанай асуудал эсэслэн шиидхэгдээ гэжэ КПСС-эй XIX съезд дээрэ Маленков худал хуурмагаар мэдүүлһэн юм. Тэрэ хэлээшэнь бодото байдалда таарахагүй, партииe, гүрэниие мэхэлһэн ябадал болоо. Үнэндөө колхозууд, совхозуднай тэрэ үеын эгээн ургасатай 1952 ондошье 8 миллиард пүүд бэшэ, харин миил 5.6 миллиард пүүд ороохо таряа хуряажа абаһан байгаа.

Партимнай ороохо таряа үйлэдбэрилгын талаар бэрхэтэй байдалай тохёолдоһые хараада абажа, Сибирьтэ, Казахстанда, Волга шадарай нютагуудта, Уралда шэнэ, залууг газар элдүүрилэн ашаглаха программа тодорхойлон хараалаад, амжалтатайгаар бэелүүлээ һэн. Кукурузын тарилга үргэдхэхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ, энээниие шэнэ районуудта таридаг болохо хэмжээнүүдые абаһан юм. Гарасаар бага ургамалнуудые эгээн ехэ ургасатай культуранuудаар һэлгэхэ, ороной бүхы нютагуудтахи үнинэй хахалагдадаг газарнуудһаа ороохо таряа ургуулжа абалгые ехэ болгохоор бодомжолон, тарилгын талмайн хубаарилга хубилгагдаһан байгаа.

Эдэ хэмжээнүүд 1958 ондо ороохото ургамалнуудые нилээд ехээр таридаг болохо, ороохо таряа бүри ехээр үйлэдбэрилжэ абаха арга олгоо. 1958 ондо ургуулжа абтаһан бүхы ороохо таряан 8,5 миллиард

Техническэ ургамалнуудые, хартаабха, овощь болон жэмэс бүри ехээр ургуулжа абадаг болохо

Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй талаар хүн зоной эрилтые, түүхэй эдэй талаар промышленностиин хэрэглэлые бүри хүсэд дүүрэнээр хангахын тула техническэ ургамалнууд, хартаабха, овощь, жэмэсые саашадаа иимэ хэмжээтэйгээр үргэдхэн үйлэдбэрилхэ гэжэ СССР-эй арадай ажахые 1959—1965 онуудта хүгжөөхэ даабарита тоонууд дотор хараалагдана: сахарай свёкло — жэл соо 70—78 миллион тонно; түүхэй хлопок — 5,7—6,1 миллион тонно; тоһото ургамалнуудай үрэһэ —5,5 миллион тонно, улһа —580 мянган тонно, хартаабха —147 миллион тонно хүрэтэр нэмээхэ. Хүн зоной эрилтые хүсэд хангаха хэмжээтэйгээр овощь ургуулжа абалгаяа нэмээхэ, үрэ жэмэс ургуулан абалгые 2 дахинһаа бага бэшээр, виноград — 4 дахинһаа бага бэшээр нэмээхэ.

Свёкло тарижа мэргэжэһэн Украина, Хойто Кавказ, Россин Федерациин Центрально-хара хүрьһэтэ областьнууд, Казахстан, Молдави гэхэ мэтэ байгаалиин талаар зохид байдалтай нютагуудта сахарай свёклын ургасые дээшэлүүлхэ, таригдадаг талмайень үргэдхэхэ зэргээр сахарай свёкло үйлэдбэрилгые улам нэмээхэ хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Свёкло таридаг союзна республиканuудай компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд. райкомууд, республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүд, хизаарнуудай, областьнуудай, районуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүд сахарай свёкло таридаг талмайе элдүүрилхэ агротехникэеэ улам һайжаруулха, таригдадаг талмайень үргэдхэхэ ёһотой. Сахарай свёклын ургасые дээшэлүүлхэтээ хамта, ургуулжа абалгада ажалай гаргашые эрид ехээр хороодог, нэгэ хэмжүүрэй продукциин өөрынь үные химдаруулдаг квадратна, квадратно-гнездовой аргаар сахарай свёкло тарижа ургуулха ёһотой. Сахарай шэнэ заводуудые барихынгаа хажуугаар ойрын 1—2 жэлэй туршада сахарай заводуудай хүсые бүри ехэ болгохоор хэмжээ-ябуулга бэелүүлхэ, тэрэшэлэн заводуудай хүдэлмэриие түргэдхэхэ арга үргэнөөр нэбтэрүүлэн, хүсэ шадалыень бүри ехэ ашагтайгаар хэрэглэхэ шухала.

Түүхэй хлопок бүри ехээр ургуулан абахын тулада хлопогой ургасые саашадань дээшэлүүлхэ, бии байһан уһалагдадаг газараа бүри зүбөөр хэрэглэхэ, тэрэшэлэн капитальна хүдэлмэридэ тиимэ ехэ зөөри гаргашалхаар бэшэ шэнэ газар элдүүрилэн тарилгын талмайе үргэдхэхэ хэмжээнүүдые 1959—1965 онуудта бэелүүлхыень Узбегэй ССР-эй, Таджигай ССР-эй, Туркмениин ССР-эй, Киргизиин ССР-эй, Казахска ССР-эй, Азербайджанай ССР-эй, Армениин ССР-эй компартинуудай ЦК болон Министрнүүдэй Соведүүдые уялгалха.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, хлопок ургуулан абалгада хүсэ багаар гаргашалдаг болохо хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулха, хлопок квадратно-гнездовой аргаар тарихада һайн байһые хүсэдөөр хэрэглэхэ, хлопок гараар хуряахаяа болижо, машинаар хуряалгада хүсэдөөр орохо, хлопок хуряадаг техникэ хэрэглэлгэдэ тохёолдодог ахир гээгдэнги ябадалые зайсуулха шухала.

Ороной лён, улаһа таридаг районуудта ургасыень дээшэлүүлжэ, тарилгын талмайе үргэдхэжэ, лёной, улаһанай, бусад утаһалиг ургамалнуудай продукциие саашадаа бүри ехээр абадаг болохыень союзна республиканuудай компартинуудай ЦК болон Министрнүүдэй Соведүүдые, партиин обкомууд болон крайкомуудые, крайгүйсэдкомууд болон облгүйсэдкомуудые уялгалха. Тиихэтэй хамта продукциин шанар һайжаруулха, өөрынь үные химдаруулха хэрэгтэ анхарал хандуулха шухала.

Украинын ССР-тэ, Молдавиин ССР-тэ, Хойто Кавказай, Алас Дурна зүгэй, РСФСР-эй Центрально-хара хүрьһэтэ нютагуудай, Волга шадарай областьнуудта, тэрэшэлэн ороной зүүн районуудта—Казахска ССР-тэ, Сибирь, Уралай областьнуудта наран сэсэг, соя болон бусад тоһолиг культуранuудай тарилгын талмай үргэдхэхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ шухала.

Овощь, хартаабха, жэмэс, виноград, цитрусова жэмэсүүдые ерэхэ долоон жэлдэ бүри ехээр абаха гэжэ хараалагдаһан ябадал манай арадые эдеэ хоолой зүйлөөр бүри хүсэдөөр хангаха хэрэгтэ шухала удха шанартай гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Сайн набша улам ехээр абаха хэрэгтэ Грузиин, Азербайджанай, Краснодарай хизаарай партийна организацинууд тусгаар анхарал хандуулха ёһотой. Хараалагдаһан даалгабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада томо городууд болон промышленна центрнүүдэй шадархи тусхай мэргэжэлтэй совхозуудта овощь, хар-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Һүүлэй табан жэл соо хүдөө ажахые хүгжөөлгын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр 1958 оной декабриин 19-дэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоол

(*Үргэлжэлэлынь*)

таабха, тэрэшэлэн үрэ жэмэстэ ургамалнуудые таридаг болохо шухала. Тусхай мэргэжэлдэ ороһон совхозуудта, мүн колхозуудта эрхим, ехэнхидээ шииг ехэтэй газарта овощь, хартаабха таридаг болохо, тэдэндэ минеральна үтэгжүүлгэ, хүдөө ажахын техникэ хэрэгтэй соонь үгэхэ шухала. Энэ хадаа ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ, ургасые һайжаруулха, городууд болон промышленна центрнүүдые бүхэли жэлэй турша соо химда сэнтэй, шанар һайнтай хартаабха болон элдэб олон янзын овощёор хангаха арга олгохо байна.

Ниитын мал ажалые хүгжөөхэ тухай

Ниитын мал ажал хүгжөөлгын дутуунууд КПСС-эй Центральна Комитедэй сентябриин Пленум дээрэ элирүүлэгдэжэ, хурсаар шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Хүдөө ажахын энэ тон шухала һалбари удаан саг соо задагай байдалтай байжа, орон дотор һүн, тоһон, мяхан болон мал ажалай бусад продуктнууд горьтойгоор дуталдадаг байгаа. Колхоз, совхозуудай ниитын мал ажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэб зохёожо, бэелүүлхэ гэжэ 1949 ондо хэгдэһэн һэдэлгэһээ һайн үрэ дүн гараагүй. Юуб гэхэдэ, мал ажал хүгжөөн дэбжээхэ тон шухала асуудалнууд: тэжээл элбэгээр бэлдэхэ, малай байра бариха, колхознигуудай материальна урмашал дээшэлүүлхэ ябадал шиидхэгдээгүй үлэһэн байгаа бшуу.

Мал ажалай гээгдэлтэй байһанай шалтагаанииe элирүүлхэ зуураа, КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин, январиин Пленумүүд мал ажалай продукт бүри ехээр абаха зорилгые бүхы хүдөө ажахые, хамагай түрүүндэ, таряанай ажахые хүгжөөн дэбжээхэ зорилготой нягта холбоотойгоор хаража үзөө. Шэнэ газар элдүүрилжэ, ороһо таряа бүри элбэгээр абалга малай тоо толгой олон болгохо, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тон шухала эрхэ нүхэсэл болоожо үгэһэн байна.

Тиихэтэй хамта, партимнай мал ажал хүгжөөхэ бусад хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые, хамагай түрүүндэ, тэжээл элбэгээр бэлдэдэг болохо хэмжээнүүдые зохёожо, бэелүүлһэн байна. Эдэ хэмжээнүүдэй дунда кукуруза бүри ехээр ургуулан абалга тусгаар һуури эзэлһэн байха юм. Хэрбээ 1953 ондо оройдоол 32 миллион тонно силос дарагдаһан байгаа һаа, 1958 ондо колхоз, совхозууд 148 миллион тонно силос, тэрэ тоодо 108 миллион тонно кукурузын силос дараһан байна.

Мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр абадаг болохо, мал ажалые ниитынгээ ажахын олзотой һалбари болгохо хэрэгтэ колхознигуудай материальна урмашалые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые парти, правительство зохёогоод, бэелүүлһэн байна. Партийна организацинууд мал ажалда хүдэлхын тулада хэдэн зуу мянган коммунистнууд, комсомолшуудые эльгээгээ, фермэнүүдые зоотехнигүүдээр, хүдөө ажахын бусад мэргэжэлтэдээр хангаһан байна. Колхоз, совхозуудта фермэнүүдые бэхижүүлхэ хүдэлмэри хэгдээ, малай байра олоор баригдадаг, фермэнүүдтэхи эгээн хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулагдадаг болоожо байна.

Партиин хараалһан хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэһэнэй ашаар КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумһээ хойшонхи жэлнүүдтэ мал ажалай үнинэй гээгдэл усадхагдажа, малай тоо олон болоо, ашаг шэмэнь дээшэлээ. Мал ажалай продукт абалга, бэлэдхэлгэ горьтойгоор ехэ болоһон байна. Энэ ушар хүн зониие мал ажалай продуктаар, хүнгэн промышленностиие—түүхэй эдээр хангалгые һайжаруулха арга олгоо. 1953 онойхитой сасуулбал, 1958 ондо мяха абалга 2,1 миллион тонноор, һүн—21,3 миллион тонноор, нооһон—86 мянган тонноор, үндэгэ абалга—7,4 миллиард хэһэгээр ехэ болоо. 1960 ондо колхозуудта үнеэн бүриһөө 1.700 килограмм хүрэтэр һү һааха, гүрэнэй зүгһөө һү бэлэдхэлгые 1,8 дахин ехэ болгохо гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй январиин Пленумэй (1955 он) табиһан зорилго 1957 ондо, тайлбарилан хэлэбэл, зургаан жэлэй орондо, гурбан жэлэй турша соо үлүүлэн дүүргэгдээ. Мүнөө Советскэ Союз бүхы дээрээ һү, тоһо абалгаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һууридa гараа, нооһо хайшалалгаар хоёрдохи һуури эзэлнэ.

1953 онойхитой сасуулбал, 1958 ондо эбэртэ бодо малай тоо 24 процентээр, тэрэ тоодо үнеэдэй—28 процентээр нэмээ, гахайн тоо 41 процентээр, хониной—29 процентээр олон болоо. Үнгэрһэн үе соо мал ажалай хүгжэлтын онсо шэнжэнь юуб гэхэдэ, ниитын мал бүхы орон доторхи дунда зэргын ургалтаһаа нилээд түргэнөөр олон болоһон байна. 1958 ондо бүхы дээрээ бэлэдхэгдэһэн продуктнууд дотор колхоз, совхозуудай удельнэ хэмжээн мяхаар 84 процент, һүөөр—89, үндэгөөр—57, нооһоор—90 процент болоһон байна. Тиимэһээ гүрэниие мал ажалай продуктаар хангадаг шиидхэхы хүсэн мүнөө колхоз, совхозууд болонхой. Энэ хадаа гансахан хүдөө ажахын бэшэ, харин коммунистическэ байгуулалтын бүхы хэрэгэй гайхамшагта илалтануудай нэгэн болоно.

Хүн бүхэндэ хүртэсын талаар мал ажалай продукт абалгаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхын түлөө үргэн ехэ хүдэлөөн ниитын мал ажалай дэбжэлтэдэ үндэһэлэн, түрүү колхоз, совхозуудай үүсхэлээр орон дотор эхилээ.

Мал ажал хүгжэлгөөр һүүлэй жэлнүүдтэ горьтой амжалтанүудай туйлагдабашье, зарим область, районууд бии байһан арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглээгүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Хэрбээ Украинын ССР-эй Винницкэ, Херсонско, Киевскэ, Черновицка. Львовско областьнуудай колхоз, совхозуудта дүрбэн жэлэй турша соо (1953—1957 онууд) мяха абалга 1,7—2 дахин, мүн тэрэнһээ ехээршье нэмэһэн байгаа һаань, Житомирско областиин колхоз, совхозуудта энэ үе соо мяха абалга оройдоол 7 процентээр, Луганска—10, Сталинска — 23, Полтавын —25 процентээр нэмэһэн байна.

Краснодарай хизаарай, Воронежско, Саратовай, Омскын, Смоленскын. Курганай, Белгородско, Кировэй, Свердловэй, Горькиин областьнуудай, Чувашиин, Марийн, Удмуртиин АССР-нүүдэй, Россин Федерациин бусад зарим областьнууд болон автономно республикануудай колхоз, совхозууд 4 жэлэй турша соо мяха абалгые 1,4—1,7 дахин ехэ болгоо. Тиихэдэ Алтайн хизаарай колхоз, совхозууд 1957 ондо 1953 онойхитой сасуулбал, мяха абалгые оройдоол 2 процентээр, Ставрополиин, Красноярска хизаарнуудай, Калининска, Новгородско, Тюменскэ, Астраханска областьнуудай колхоз, совхозууд 4—11 процентээр ехэ болгоо. Ростовой областиин колхоз, совхозуудта мяха абалга оройдоол 5 процентээр нэмээ. Гэбэшье бүхы область дотор мяха абалга 11 процентээр хороһон байна.

Зарим областьнуудта, жэшээлхэдэ, Псковой, Новосибирскын, Пензын болон бусад зарим областьнуудта бүхы янзын ажахынуудта мяха абалга юрэнхы дээрээ нэмэһэн болобошье, колхоз, совхозуудта үшөөл бага мяхан абтана. Казахска, Киргизиин, Грузиин, Азербайджанай, Арминиин ССР-нүүдтэ, Дагестанай АССР-тэ, Хабаровскын хизаарта, Пермскэ, Костромской, Ярославлиин областьнуудай колхоз, совхозуудта энэ үе соо мяха абалга бага болоһон байна. Манай орондо хүдөө ажахын продукт үйлэдбэрилдэг гол хүсэнүүд колхоз, совхозууд болоно, тэдэнэй үйлэдбэриин хэмжээнһээ оронииe хүдөө ажахын продуктаар хангалга дулдыдана гэжэ эдэ республика, областьнуудай хүтэлбэрилэгшэд хараадаа абаагүй.

Һү һаалга дээшэлүүлхэ арга боломжонуудаа шадамараар хэрэглэжэ, үнгэрһэн табан жэлэй турша соо бүхы дээрээ һү һаалгые Украинын ССР-эй колхоз, совхозууд 2,7 дахин, Белоруссиин ССР-эй—3,3 дахин, Молдавиин ССР-эй — 4 дахин ехэ болгоо. Курскын, Рязаниин, Орловско, Воронежско, Липецкэ, Кировэй, Калужска, Белгородско, Тамбовой, Брянска, Горькиин, Тулын областьнуудай, Удмуртиин, Хойто-Осетиин, Марийн, Чувашиин, Кабардино-Балкариин, Татарай автономно республикануудай колхоз, совхозууд энэ үе соо һү бүхы дээрэнь һаажа абалгые 2,8—3 дахин, мүн бүри дээшэшье ехэ болгоһон байна. Эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ һү һаалгаар эгээн эрхим үрэ дүн туйлагшад гэхэдэ, Москвагай областиин колхоз, совхозууд 1958 ондо 308 центнер, Ленинградай—249, Калининградай—242 центнер һү һааһан байна. Гэхэтэй хамта һү һаалга дээшэлүүлхэ арга боломжонууд олохон колхоз, совхоздо мүнөөдөө үшөөл һулаар хэрэглэгдэнэ. Эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ һү һаажа абалга дутамаг зандаа байһаар.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум иигэжэ тогтообо:

Бүхы түрэлэй малай, шубуунай тоо толгой түргэнөөр олон болгохо, 1965 ондо годод мяха абалгые 16 миллион хүрэтэр тонноһоо, һү—100—105 миллион хүрэтэр тонноһоо, нооһо, багсаахада, 548 мянга хүрэтэр тонноһоо, үндэгэ 37 миллиард хүрэтэр хэһэгһээ үсөөн бэшээр абахын тулада мал ажалай ашаг шэмэ үгэлгые саашадань дээшэлүүлхэ гээшэ ерэхэ долоон жэлдэ мал ажалай талаар табигдаһан гол зорилго гэжэ тоолохо.

Колхоз, совхозуудта ниитын мал ажал түргэнөөр хүгжөөһэнэй ашаар мяха абалгые бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ гээшэ мүнөө үедэ тон шухала, хойшолуулашагүй хэрэг болоно.

Энэ зорилго дүүргэхын тулада илангаяа долоон жэлэй түрүүшын жэлнүүдтэ гахай, шубуу үсхэбэрилгые түргэдхэхэ хэрэгтэй. Гахайн, шубуунай мяха ехээр абаад байгаа һаа, колхоз, совхозууд удаадахи жэлнүүдтэ үхэрэй, хониной мяха ехээр абахын тулада эбэртэ бодо малай, хониной тоо толгой нилээд олон болгожо шадаха байна.

Түхэреэн жэлэй турша соо шубуунай мяха жэгдээр абажа байхын тулада юрын, үнэ багатай байрануудта, хүсэ багаар гаргашалан, шубуунай дальбараа олоор дэгжээжэ, шахаха, нугаһа, индюк болон галуу олоор тэжээхэ. Томо городууд болон промышленна центрнүүд шадар шубуунай томо фабрикануудые, мүн колхоз, совхозуудта тусхай мэргэжэлэй шубуунай фермэнүүдые эмхидхэхэ. Үһа сөөрэмөөр элбэг РСФСР-эй центральна, баруун-хойто районуудта, Белоруссида, Балтика шадар, Сибирьтэ, Урда Уралда, Хойто Казахстанда, Алас Дурна зүгтэ, бусад районуудта уһанай шубуу үсхэбэрилхэ хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулха хэрэгтэй.

Талын бэлшээри ехэтэй Казахска ССР-тэ, Хойто-Кавказда, Волга шадарай нютагуудта, Сибирьтэ, Алас Дурна зүгтэ, бусад районуудта түргэнөөр томо болодог мяханай мал улам олоор үсхэбэрилхэ шухала.

Мал олоор адуулжа, шахажа таргалуулха, гахай нэгэ түрүүлээд шахажа худалдаха, тэрэшэлэн колхознигуудһаа тугал, буруу худалдажа абаад, гүрэндэ тушаахын тулада тэдэниие томо болгохо гээшэ колхоз, совхозуудта мяха бүри ехээр абаха шухалын шухала арга нүхэсэл болоно. Туранхай, шэгнүүр багатай малые олон колхоз, совхозуудай гүрэндэ тушаадаг тааруугүй ябадал болюулха хэрэгтэй. Туранхай мал тушаалгые гүрэндэ, колхозуудта ехэ гарза тохёолдуулдаг, орон доторхи мяханай нөөсые бага болгодог тэсэшэгүй, эзэн буса ябадал болоно гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Мяха бүри ехээр абаха бүхы нэмэлтэ арга боломжонуудые хэрэглэхэ, тусхайлбал, эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудай үлэгдэлнүүдые хэрэглэн, эбэртэ бодо мал олоор шахадаг болохо, тиихын тулада сахарай, спиртын болон бусад заводуудай дэргэдэ колхоз хоорондын шахалгын пунктнуудые байгуулха, туулай бүри олоор үсхэбэрилхэ шухала.

Мяха улам ехээр абалга угаа ехэ удхашанартай, хамагай түрүүндэ мал ажалай энэ шухалын шухала продукт хэр зэргээр абадаг байһаарнь область, район, колхоз, совхозуудай амжалтануудта сэгнэлтэ үгэхэ хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Һү бүри ехээр һаадаг болохо хэрэгтэ үнеэдэй тоо олон болгохо гээшэ мүнөөнэй эрхэ байдалда шиидхэхы удхашанартай. Тиимэһээ эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ хэды шэнээн малтай, илангаяа үнеэтэй байһаарнь колхоз, совхозуудай мал ажалай хүгжэлтын хэмжээн имагтал тодорхойлогдохо болоно. Гэхэтэй хамта үнеэдһээ саашадаа бүри ехэ һү һаадаг болохо, һүнэй тоһолигые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа һуларуулжа болохогүй.

Үүлтэр һайжаруулха хэрэг шангадхаха, һайн үүлтэрэй малай тоо олон болгохо, ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэрэй мал искусственнаар үрэжүүлгэ хэхэдээ үргэнөөр хэрэглэхэ шухала.

Нооһо, гол түлэб нарин, нарибтар нооһо хайшалалга, каракуль үүлтэрэй нарай хурьгадай арһа, урбуулга болон хүдэһэн дэгэл оёхо хониной арһа, тэрэшэлэн ороной олохон районуудта гол шухала мяхан болоогшо хониной мяха абалга ерэхэ долоон жэлдэ нилээд ехэ болгогдохо ёһотой. Энэ зорилгоор, илангаяа. үшөө хүсэдөөр ашаглагдаагүй бэлшээри ехэтэй Казахстанда, Киргизидэ, Дунда Азиин бусад республикануудта, Сибириин, Урда Уралай, Хойто Кавказай, Волга шадарай районуудта хони тон олоор үсхэбэрилхэ хэрэгтэй.

Тэжээл элбэгээр бэлдэдэг болохо, хамагай түрүүндэ, кукуруза ехээр тарижа ургуулха гээшэ мал ажал саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ шиидхэхы удхашанартай. Олон колхоз, совхозууд кукуруза тарижа ургуулха агротехникые мүнөө шудалаад байна. Ехэ талмай дээрэ кукурузын үндэр ургаса абаха талаар олдоһон дүй дүршэлые хараадаа абан, нютагай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд, колхоз, совхозууд гектар бүриһөө, тухайлхада, кукурузын 500—600 центнер, тиихэдэ шииг багатайшаг газартай районуудта, тухайлхада, 300 центнер буурсагтай эшэ набша абахын түлөө тэмсэл хэхэ зэргэтэй, энэнь хүсэд хүрэхөөр тэжээл бэлдэхэ арга боломжо бүхы колхоз, совхоздо олгохо байна.

Кукурузын үндэр ургаса абахатаяа хамта, ороной тус тус нютагуудай онсо өөрэ байдалые хараадаа абан, тэжээлдэ хэрэглэхын тулада хартаабха, сахарай свёкло, бахчево ургамалнуудые горьтойгоор тариха, клеверэй, люцернын, вико-овёсой холисын, люпинэй, белок баянтай бусад ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэ, тэрэшэлэн белогтой болон минеральна тэжээлнүүдые промышленностиин үйлэдбэрилхэ ябадал эмхидхэхэ хэрэгтэй. Сабшалан, бэлшээриеэ ехэ болгохо талаар, тэрэшэлэн олон жэлэй ногоотой бэлшээринүүдые бии болголгоор Литвагай, Латвиин, Эстониин, Белоруссиин ССР-нүүдэй, Москвагай, Ленинградай областьнуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала.

Мал ажал саашадань хүгжөөлгэ, мяха, һү, мал ажалай бусад продуктнуудые бүри ехээр абалга тарян ажалай дэбжэлтэһээ, даабарита тоонуудаар хараалагдаһанай ёһоор, долоон жэлэй эсэстэ мал ажалай хэрэглэмжэдэ 85—90 миллион тонно ороһо таряанай зүйл таһалжа үгэлгэһөө нилээд дулдыдаха байна.

Советскэ Союзай социалистическэ хүдөө ажахы угаа ехэ арга боломжотой. Эдэниие шадамараар хэрэглээд байгаа һаа, мяха, һү, тоһо, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые абаха талаар даабарита тоонуудаар хараалагдаһан даалгабаринууд хэмжээгээрээ, саг болзорооро оошье дүүргэгдэхэһээ гадна, горьтойгоор үлүүлэн дүүргэгдэхэ байна. Хүн бүхэндэ хүртэсөөр мяха, мал ажалай бусад продукт абалгаар США-е богонихон болзор соо хүсэхын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлһэн түрүү хүнүүдэй үүсхэлые партийна организацинууд али болохоор урмашуулха зэргэтэй. Энэ хүдэлөөндэ бүхы колхоз, совхозой оролсоод байхада, тэдэниие партийна организацинуудай шадамараар толгойлоо һаань, түсэбтэ даалгабаринууд горьтойгоор үлүүлэн дүүргэгдэжэ, хүн бүхэндэ мал ажалай продукци абалгаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ гэжэ манай хүдөө ажахын түрүү хүнүүдэй уряалһан уряа бэелүүлэгдэхэ байна.

Совхозуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай

Совхозуудые бэхижүүлхэ болон хүгжөөхэ талаар үнгэрһэн табан жэлэй турша соо ехэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Энэ үе соо илангаяа шэнэ газар дээрэ олон шэнэ совхозууд байгуулагдаа, урдань байһан совхозууд үргэдхэгдөө. 1953 онтой сасуулбал, 1958 ондо совхозуудай гол фонднуудынь 2,3 дахин ехэ болоо, гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилэн тушаалгада совхозуудай удельнэ хэмжээнь нилээд ехэ болобо. 1958 ондо совхозууд гүрэндөө 1 миллиард 371 миллион пүүд таряа тушаагаа. Харин тиихэдэ 1953 ондо тэдэнэр оройдоо 225 миллион пүүд ороһо. таряа тушааһан байгаа. Совхозно мал ажалай хүгжэлтэдэшье ехэ хубилалтанууд болоо. Хэрбээ 1953 ондо совхозуудай гүрэндөө 1 миллион 855 мянган тонно һү тушааһан байбалынь, 1958 ондо тэдэнэр 4 миллион 900 мянган тонно тушаагаа, мяха 1953 ондо — 637 мянган тонно, 1958 ондо — 1 миллион 240 мянган тонно, нооһо — 1953 ондо — 33 мянган тонно, 1958 ондо — 89,7 мянган тонно тушааһан байна.

Гэхэтэй хамта, олон совхозууд үшөөл хангалтагүйгөөр ажаллана, ороһо таряа, мяха, һү болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ бүхы арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэнэгүй, тэжээлэй культуранuудай тон бага ургаса абана. Хүдөө ажахын продуктнуудые, илангаяа мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгын өөрынь үнэ сэн хэдэн олон совхозуудта үшөөл тон үндэр байһаар зандаа. Шэнэ газартахи һая байгуулагдаһан совхозуудта мал ажал удаанаар хүгжэжэ байна.

Ороһо таряа, мяха, һү болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые саашадаа эрид ехээр үйлэдбэрилдэг болохо талаар, тэрэшэлэн городууд болон промышленна центрнүүдые хартаабхаар, овощёор хангаха талаар совхозуудай урда шэнэ зорилгонууд 1959—1965 онуудтахи даабарита тоонууд дотор табигдана.

Совхозуудай ажал хүдэлмэриие улам һайжаруулхын тула бүхы шухала хэмжээнүүдые абахыень союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомууд, обкомууд болон райкомуудые, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдые, крайисполкомуудые, облисполкомуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уялгална. Хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ, фермэдэхи адуу малай тоо толгойе олошоруулха, мал ажалай ашаг шэмые ехэ болгохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, материальна зөөри болон мүнгэн зөөриие гамтайгаар гаргашалжа, продукциин өөрынь үнэ сэнгые химдаруулха асуудалнуудта совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралые эгээн лэ түрүүн хандуулха шухала.

Үйлэдбэриин, культурно-ажаһуудалай байрануудые, айлай гэрнүүдые түсэбэй ёһоор совхозуудта ойрын жэлнүүдтэ барижа дүүргэхэ, илангаяа ороһо таряа сэбэрлэхэ, хатааха гэхэ мэтын ажал ехэтэй хүдэлмэриие оньһожоруулха, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэринүүдые үнгэргэхөөр совхозуудта саг үргэлжын кадрнуудтай байхын тула, ургаса хуряалгада ороной бусад районуудһаа хүдэлмэришэдые, алба хаагшадые, студентнэрые тиишэ эльгээхэгүйн тулада хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай байдалые һайжаруулха яаралтай хэмжээ абахыень шэнэ, боро газар ашаглажа байгаа нютагуудай партийна, советскэ организацинуудта дурадхаха.

Сортовой үрэһэ ургуулха, һайн үүлтэрэй мал үсхэхэ хэрэгтэ совхозууд орон дотороо гол үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Энээнэй тулада үрэһэ ургуулдаг, һайн үүлтэрэй мал үсхэдэг совхозуудые олошоруулха хэрэгтэй. Тэдэнэр олон болоод байхадаа, сортовой үрэһөөр, ашаг шэмэ ехэтэ һайн үүлтэрэй малаар ороной колхозууд болон совхозуудые дутамаггүйгөөр хангаха байна.

Совхозуудай хүдэлмэришэдые, алба хаагшадые, тэдэнэрэй бүлын гэшүүдые хамтын ажалда улам эдэбхитэйгээр элсүүлхын тулада бүхы совхозуудта үхибүүдэй сад болон яслинуудые эмхидхэхэ шухала гэжэ тоолохо. Мүн совхозуудай хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, тэдэнэрэй гэр бүлын гэшүүдэй зохид үнэ сэнгээр амтатай һайн хоол эдижэ гү, али гэртээ абажа байхын тула һайн столовонуудые эмхидхэхэ шухала.

Өөһэдынгөө хубиин малые совхозуудта худалдаха гэжэ зүбөөр асуудал табидаг түрүү совхозуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай эдэбхи үүсхэлые али болохоор дэмжэхэ хэрэгтэй. Мяха, һү болон бусад продуктнуудаар өөһэдынгөө хүдэлмэришэдые хүсэд хангажа шадахаар — совхозуудай тиимэ ехээр хүгжөөд байһан мүнөө үедэ совхозуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай өөһэдын үнеэдтэй байһанай оройдоошье хэрэггүй болоо. Байн байтараа, хоёр-гурбан жэлэй турша соо өөһэдынгөө хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай малые худалдажа абаад, тэдэниие совхозой талаһаа мал ажалай продуктнуудаар хангадаг болохо шухала хэмжээ-ябуулга бэелүүлгэдэ нютагуудай партийна, советскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, совхозуудай директорнүүд һайнаар бэлдэхэ зэргэтэй.

Тиигээд байхадаа совхозууд хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые овощёор, хартаабхаар хүсэд хангаха, тэдээндэ овощь, хартаабха, тэрэшэлэн һүнэй болон мяханай продуктнуудые өөрынь үнэ сэнгээр, зүгөөр гүрэнэй наймаанай үнэ сэнһээ дээшэ бэшээр худалдаха уялгатай.

Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдээд байхада, совхозуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад өөһэдынгөө хубиин ажалда сагаа барахагүй, совхоздо ажал ехээр хэдэг болоходоо салин хүлһэнь нэмэжэ, олзо доходнь ехэ болохо, тэдэнэрэй амарха, культурна хэмжээгээ дээшэлүүлхэ, һуралсаха болон ниитын ажабайдалда хабаадалсаха сагынь ехэ болохо юм.

Бүхы совхозуудые тон богонихон болзорто жэшээтэ һайн ажахынууд болгохо ябадал партийна организацинуудай, советскэ органуудай, совхозуудай бүхы хүдэлмэришэдэй болон мэргэжэлтэдэй зорилгонь мүн. Совхозууд шэнэ шатада дэбжэхэ, газар болон машина, техникэеэ урдынхиһаа һайнаар ашаглаха, социалистическэ хүдөө ажахын томо үйлэдбэриие зүбөөр эрхилхэ жэшээ харуулха, ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные химдаруулха ёһотой.

(*Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта*)

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын «Победа» гэжэ олзоборилгын артелиин агитатор Э. Сулимова цехынгээ оёдолшодые КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй материалтай танилсуулжа байна. Б. Цыремпиловэй фото.

Һүүлэй табан жэл соо хүдөө ажахые хүгжөөлгын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр 1958 оной декабриин 19-дэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоол

(*Түгэсхэл*)

Машинно-тракторна станцинуудые хубилгалта, хүдөө ажахые дам саашадань оньһожоруулгын асуудалнууд

Машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай партиин шиидхэбэрие бодото дээрэнь бэелүүлхын тула партийна организацинууд ехэ хүдэлмэри хээ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Үйлэдбэриин зэбсэг болон хэрэгсэлнүүдые нэгэн гарта, колхозуудай гарта үгэһэн ябадал хүдөө ажалай үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөн дэбжээхэ шэнэ арга боломжонуудые бии болгоо гэжэ шэнээр хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын жэл харуулба. Экономическа талаараа бэхижэһэн колхозууд техникые худалдан абажа шадахаһаа гадна, мүн тэрэниие һайнаар ашаглажа шадахаа байна.

МТС-үүдые хубилгаха хүдэлмэри ойрын сагта дүүргэхыень, тэрэшэлэн заһабарин-техническэ станцинуудай хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ гаргашалга гаргашыень али болохоор хорооxo, тэдээнэй хэдэг хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэнгые химдаруулха хэмжээнүүдые абахыень партийна, советскэ органуудта дурадхаха.

Хүдөө ажахые оньһожоруулгаар мүнөө гол зүйл юун байнаб гэхэдэ, үлэмжэ һайн трактор болон комбайнуудаар колхозууд болон совхозуудые дам саашаданшье зэбсэглэхын хажуугаар, хүдөө ажахыда тон шухала бусад машинануудые дутамаггүйгөөр гаргаха хэрэг эмхидхэхэ шухала. Эгээн лэ түрүүн ямар машинанууд шухала байнаб гэхэдэ, эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудые хүшэр хүндэ, бүтээсэ багатай ажалһаа сүлөөлхэ, хүдөө ажахые үргэдхэхэ арга боломжо олгохо, ажал болон зөөри багаар гаргашалаад, ехэ продукци абаха — тиимэ машинанууд хэрэгтэй.

Хүбэн, сахарна свёкло, хартаабха, овощь, улаа, тамхи тарижа ургуулха ажалые бүхыдэнь оньһожоруулха машинануудые, тэрэшэлэн үрэ жэмэстэ садуудые элдүүрилхэ, харууһалха машинануудые зохёон бии болгохо хүдэлмэри шамдуулхыень СССР-эй Госпланиие, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствые, союзна республиканууддай компартинуудай ЦК-нуудые болон Министрнүүдэй Соведүүдые, экономическа районуудай арадай ажахын Соведүүдые, хүдөө ажахын органуудые уялгалха. Хүбэн хуряадаг, свёкло хуряадаг, хартаабха хуряадаг машинануудые эгээн лэ түрүүн ухаалан зохёожо, тарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй. Ашаа тээлгын, буулгалгын, транспортна бусадшье хүдэлмэри тухай асуудалнуудые богони болзорто шиидхэхэ, үбһэ хурааха, һолоомо бэлдэхэ, мелиоративна ажалые оньһожоруулха, торф, известь болон нютагай бусад үтэгжүүлгэ бэлэдхэхэ һайн машинануудые ухаалан зохёохо, тэдэниие олоор гаргажа, хүдөө ажахыда үгэхэ хэрэгтэй.

Бүхы зүйлэй детальнуудаар арадай ажахын эрилтые дүүрэн хангахын тулада, тэдээниие сулөө, хизаарлалтагүйгөөр худалдахын тулада 1959 онһоо эхилэн, автомобильнуудай, тракторнуудай, хүдөө ажахын машинануудай запасной частьнуудые, автотракторна электротүхеэрэлгэнүүдые хүрэхэ хэмжээгээрнь үйлэдбэрилгэ эмхидхэхыень СССР-эй Госпланиие, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүдые, Совнархозуудые, предприятинуудай директорнүүдые уялгалха.

Ерэхэ долоон жэлдэ колхозууд болон совхозуудые электрификацилха хүдэлмэри ябуулжа, тэрээнэй үндэһэн дээрэ мал ажалай фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые үргэнөөр оньһожоруулха, автоматизацилха ябадал партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай шухалын шухала зорилго гэжэ тоолохо.

Үнеэ һаадаг аппарадуудые, хонииной нооһо хайшалдаг механизмуудые, инкубаторнуудые, тэжээл буйлуулдаг машинануудые, механизированнэ кормушкануудые, транспортна түхеэрэлгэнүүдые, малай фермэнүүдэй ажалые оньһожоруулха бусадшье зэмсэг түхеэрэлгэнүүдые бүри олоорнь үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ СССР-эй Госпланиие, нютагай партийна болон советскэ органуудые, Совнархозуудые, предприятинуудай директорнүүдые уялгалха.

Колхозууд болон совхозуудта инженерно-техническэ кадрнуудые эльгээжэ бэхижүүлхэ, трактористнууд болон комбайнернууд, механизаторска бусад кадрнуудай бэлэдхэл, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ тухай үдэр бүриин анхарал оролдолго гаргажа, колхозуудай, совхозуудай техникые улам бүтээмжэтэйгээр ашаглуулдаг болгохо гэжэ союзна республиканууддай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомуудые, обкомууд болон райкомуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уялгална.

Колхозуудай ниитын ажахые бэхижүүлхэ, колхознигуудай энхэ тэниглэн байдалые һайжаруулха тухай

Хүдөө ажахын продуктнуудай ехээр абтадаг болоһон ушар советскэ арадай ажабайдалые улам һайжаруулха шухала эрхэ нүхэсэл болоо гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые, илангаяа һү, тоһо, мяха, сахар гэхэ мэтын үнэтэ продуктнуудые, тэрэшэлэн овощь, жэмэсүүдые городуудай ажалшад ехээр абадаг болоо. Арадай хэрэглээй эд бараан һураггүй ехээр гаргагдана.

Хамтынгаа ажахые хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр гаргаха, тэрээнэй товарна хубииень ехэ болгохо хэрэгтэ амжалта туйлагдаһанай ашаар колхозуудай олзо доходынь нилээд дээшэлээ, хубаагдадаггүй фонднуудынь ехэ болоо, тэрээнэй үндэһөөр колхознигуудай материальна ажабайдалынь шууд һайжаржа байна.

1952 ондо колхозуудай мүнгэн олзонь 42,8 миллиард түхэриг болоһон байгаа. 1957 ондо 95,2 миллиард түхэриг хүрэһэн байна. Ажалта үдэрэй түлөө мүнгөөршье, боро бодолоошье, хамта дээрээ 1952 ондо 47,5 миллиард түхэриг түлэгдэһэн байбал, 1957 ондо 83,8 миллиард түхэриг түлэгдэһэн байна. 1952 онтой сасуулбал, 1958 ондо колхознигуудай бодото олзо доходынь 1,6 дахин ехэ болоһон байна.

Үйлэдбэриин хүсэнүүдэй хүгжэхэдэнь, колхозой социалистическэ үмсэ зөөриин бэхижэхэдэнь хүдөө нютагай байдал гансаханшье ажалайнгаа талаар бэшэ, мүн соёл болбосоролой талаар хубилжа, колхозой тосхоной түхэл шэнжэнь ондоо боложо байна.

Олон колхозууд өөһэдынгөө деревни, тосхон, кишлак болон аулнуудые шэнэлэн һэльбэжэ байха юм. Һүүлэй табан жэл соо колхознигууд колхозуудай туһаламжаар 3,3 миллион байрын гэрнүүдые баряа. Колхозууд үхибүүдэй ясли болон садуудые, һургуулинууд болон интернат-һургуулинуудые, больницануудые, культурно-ажаһуудалай бусад эмхи зургаануудые барижа байдаг. Урдань хүдөөдэ иимэ барилга хэхэ гэжэ мэдэдэггүй байгаа. Мүнөөнэй эрхэ байдалда, экономическа талаараа шадалтай болоһон колхозууд үхибүүдэй сад болон яслинуудые, һургуули болон больницануудые барихынгаа хажуугаар, пекарни, прачечна болон хамтын столовонуудые бариха шадалтай болобо.

Колхозуудай хамтын ажахын дам саашаа дэбжэхэдэнь, колхознигуудай хубиин ажахын удхашанарынь байн байтараа бага болохо юм. Хубиингаа ажахыда продуктнуудые үйлэдбэрилхэ гэжэ сагаа үрэжэ байхын орондо тэдэ продуктнуудые колхозһоо абажа байгаа һаань, колхознигуудта һураггүй дээрэ, һураггүй ашагтай болохо. Энэнь ажалай бүтээсын дам саашадаа ургахада туһалха, колхознигуудай байдалые, илангаяа эхэнэрнүүдэй байдалые ехээр хүнгэлхэ, амарха, эрдэмдэ һураха, культурна талаараа ургаха, ниитын ажабайдалда хабаадаха ехэ сүлөө саг бии болгохо байна.

Бүхы советскэ арадай эдэбхитэй хабаадалгаар колхозуудай байгуулдаг хубаагдадаггүй фонднууд колхозно байгуулалтын бата бэхи хүсэнэй, тэрээнэй хэлбэришэгүй хүгжэлтын шухалын шухала эшэ үндэһэниинь мүн. Колхозуудай хубаагдадаггүй фонднууд кооперативна социалистическэ үмсэ зөөриин үндэһэ һууринь мүн. Хубаагдадаггүй фонднуудые ехэ болгохо, тэдээниие зүбөөр хэрэглэхэ, колхозой үмсэ зөөриие бэхижүүлхэ болон хүгжөөн дэбжээхэ, бүгэдэ арадай үмсэ зөөридэ байн байтараа колхозой үмсэ зөөриие дүтэлүүлээд, хожомынь бүхыдэнь нэгэдүүлхэ ябадал манай арадай хүсэлдэ, коммунистическэ общество байгуулха зорилгодо тааралдана.

Колхозууд хоорондын үйлэдбэриин холбоо барисаа хүгжөөлгэдэ, үргэдхэлгэдэ али бүхы аргаар туһалха, электростанцинуудые, газар уһалалгын болон мелиоративна барилгануудые, харгынуудые, хүдөө ажахын продуктнуудые хадагалха болон буйлуулха предприятинуудые, барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ колхозууд хоорондын организацинуудые эблэжэ бариха гэһэн колхозуудай үүсхэлые дэмжэхэ, туһаламжа үзүүлхэ гэжэ партийна организацинуудые, советскэ болон хүдөө ажахын органуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уялгална.

Ажалай бүтээсын дээшэлээд байбал, колхозуудай хамтын ажахы өөдөө гараха, колхознигуудай ажабайдал һайжарха ха юм. Колхозно байгуулалтын улам саашадаа хүгжэһэнэй зэргээр, хүдөө ажахын валовой болон товарна продукциин ехэ болоһоной зэргээр колхозуудай болон колхознигуудай олзо доходынь саашадаашье ургаха байна. Зорилго юун бэ гэхэдэ, продуктнуудай үнэ сэнгые дээшэлүүлхэ аргаар бэшэ, харин продукци бүри ехээр абадаг болохо, ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлхэ, ажалладаг хүн бүхэнэй хубида продукци ехээр абадаг болохо аргаар колхозуудай олзо доходой ургалтые хангаха хэрэгтэй. Колхозуудай болон колхознигуудай олзо доходынь эгээл энэ аргаар шууд дээшэлжэ шадаха юм.

Долоон жэлэй түсэбэй гол даабаринууд, хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын зарим асуудалнууд тухай

Ерэхэ долоон жэлдэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые ехэ болгохо гэһэн программые бүхы парти, бүхы советскэ арад нэгэн һаналаар һайшаан угтажа гэжэ 1959 — 1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд тухай КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые съездын урда тээ зүбшэн хэлсэлгэ элирхэйлэн харуулаа. Энэ программа хүдөө ажахын шухала һалбаринуудые таарамжатай тэгшээр хүгжөөхэ хэмжээ хараалһан байна. Тиихэдээ эдеэ хоолой продуктнуудта, хүдөө ажахын түүхэй эдтэ улад зоной, бүхы ороной улам ургажа байгаа эрилтые хангаха ябадал хараадаа абаһан байна. Манай социалистическэ хүдөө ажахы хараалагдаһан түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэһээ байгаа, харин үлүүлэн дүүргэхэ арга боломжотой юм гэжэ даабарита тоонуудые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, областьнуудай, хизаарнууд болон республиканууддай колхозууд, совхозууд, ажалшад тэмдэглэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл дотор найруулагдаһан заабари болон тобшолнуудые һайшаана, манай орондохи коммунистическэ байгуулалтын мүнөөнэй шата дээрэ хүдөө ажахые дам саашадань хүгжөөн дэбжээхэ хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхые партийна организацинуудта дурадхана.

Республиканууд, хизаарнууд, областьнууд болон районуудай партийна организацинуудай, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай мүнөөнэй тон шухала зорилго юун бэ гэхэдэ, ерэхэ долоон жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ түсэб колхоз, совхоз бүхэнөөр зохёолгуулха шухала. Тэрэ түсэб зохёоходоо ажал болон зөөри багаар гаргашалжа, хүдөө ажахын продуктнуудые тон ехээр абаха арга боломжонуудые тодорхойлходо, бүрин түгэс хэрэглэхэдэ тусгаар анхарал хандуулагдаха ёһотой. Колхоз, совхоз бүхэнэй байдалые үнэхөөрөө гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, шудалжа үзэхын тулада, энэ ажахыда ороохо таряа, техническэ культуранууд, мал ажалай продуктнууд ямар аргаар ехээр абтахаб гэжэ тодорхойлхын тулада, адуу малай тэжээл ямар культурые тарибал ехээр абтахаб гэжэ тодорхойлхын тулада колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые тэдэ түсэбүүдые зохёолгодо хабаадуулха хэрэгтэй. Колхоз, совхоз бүхэнэй түсэб зохёохо гээшэмнай даабаринуудые миин лэ иишэ тиишэнь хубаажархиха ябадал бэшэ, харин ажахы бүхэнэй арга боломжые, тэндэхи байдалые, хүтэлбэриие гүнзэгыгөөр шэнжэлэн шудалха гэһэн удхатай хэрэг юм.

Хүдөөгэй эхин партийна организацинуудай үүргые али болохоор дээшэлүүлхэ, колхозуудай, совхозуудай үйлэдбэриин түсэбүүдэй дүүргэлтэдэ тэдээнэй нүлөөе ехэ болгохо ябадал хүдөө ажахые дам саашадань хүгжөөхэ зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Союзна республиканууддай компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд, райкомууд колхозуудай болон совхозуудай партийна организацинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха ёһотой. Тиихэдэ олониитын дундахи политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин эмхидхэлэй ажахын экономикын асуудалнуудта, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные химдаруулха асуудалнуудта урдынхиһаа һураггүй эдэбхитэйгээр хабаадалсаха хэрэгтэ тэдээнэй анхаралые хандуулха шухала.

Нютагуудтахи гүрэнэй болон партийна органуудай байгуулалтыень дам саашадань һайжаруулха, штадуудыень хороохо, тэдээнэй хүтэлбэриин арга методүүдые, ажалайнь онолые һайжаруулха бодото хэмжээнүүдые абахыень союзна республиканууддай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомууд, обкомууд болон райкомуудые уялгалха.

Олон мянган мэргэжэлтэд, дүй дүршэл ехэтэй эмхидхэлшэд партиин хүдөөгэй райкомуудта, райисполкомуудта, колхозуудта, совхозуудта ажаллахын тула үнгэрэгшэ табан жэлэй турша соо эльгээгдээ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ. Энэнь хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ зорилго дүүргэлгэдэ һайн нүлөө үзүүлээ. Колхозно байгуулалта хүгжөөлгын мүнөөнэй шэнэ шата, хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые дам саашадань хүгжөөхэ талаар мүнөөнэй ехэ зорилгонууд эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриин хэмжээе улам дээшэлүүлхэ эрилтэ, хүдөө ажалай техникэ болон экономикые улам гүнзэгыгөөр шудалха эрилтэ табина. Долоон жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлые манай кадрнуудай шадамар бэрхээр ударидажа шадабал, хүдөө ажахын продуктнуудые тон ехээр гаргаха тодорхой, хойшолуулагдашагүй хэмжээнүүдые зохёожо бэелүүлхэдэнь колхознигуудта, совхозуудай хүдэлмэришэдтэ эмхидхэгшэдэй бодото туһаламжа үзүүлжэ шадабал, хамаг бүхы ажал амжалтатайгаар бүтэхэ.

Районуудта, колхоз болон совхозуудта мэргэжэлтэй кадрнуудые эльгээжэ, бэхижүүлхэ хүдэлмэри саашадаашье эрхилхэ гэжэ союзна республиканууддай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомууд болон обкомуудые уялгалха. Даалгагдаһан ажал хэрэгээ һайнаар ябуулжа шадахагүй, хэрэггүй хүдэлмэрилэгшэдые ажалһаань эрид шууд зайлуулха хэрэгтэй. Нэгэ хүдэлмэрилэгшын орондо нүгөөдыень миин лэ абаашаад табихагүй, харин ажал хэрэгые һайнаар эмхидхэжэ шадаха, партиин табиһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ олониитые хүтэлжэ шадаха, нэрэ хүндэтэй, эрдэм бэлигтэй, соёл болбосоролтой хүтэлбэрилэгшэдые дэбжээн табиха хэрэгтэй.

Ажалые зүбөөр эмхидхэлгэ, зүб нормонуудые тогтоолго, колхозуудай ажалай бүридхэл болон бүтээһые зүбөөр эмхидхэлгэ хадаа ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные химдаруулха шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь мүн. Продукци үйлэдбэрилгэдэ колхознигуудай гаргаһан ажал болон сагыень тодорхойгоор хэмжэхэ хэм боложо шадахагүйшье мүртэнь, мүнөө үедэ колхозуудтахи ажал ажалта үдэрөөр хэмжэгдэдэг байһаар. Тэрээнэй тиимэ дутуутай туладань олон колхозууд ажалые ажалта үдэрөөр хэмжэхэеэ болижо, хүдөө ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлхэ зорилготой, ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилгэдэ колхознигуудай материальна урмашуулгые дээшэлүүлхэ зорилготой шэнэ, түрүү аргаар ажалые бүридхэхэ, түлэхэ замда дамжан орожо байнад. Республиканууддай, хизаар, область болон районуудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органууд энээн тушаа гаргагдаһан колхозуудай үүсхэл эдэбхииень али болохоор дэмжэхэ, тэдээнэй дүй дүршэлыень гүнзэгыгөөр шудалха, согсолхо, хамаг һайн юумыень колхозуудта бэелүүлхын тулада һайшаан дурадхаха ёһотой.

Советскэ хүдөө ажахын наука теоретическэ тон шухала асуудалнуудые дам саашадань хүгжөөлгэдэ нилээд ехэ амжалтануудые туйлаад, социалистическэ байгуулалтада ехэ туһа хүргэжэ байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ. Үнэтэ сортын орооһото, тоһолиг, овощной культуранууд, ашаг шэмэ ехэтэ шэнэ үүлтэрэй эбэртэ бодо мал, хони, гахай, шубуун бии болгогдоо. Олон һайн машинанууд ухаалан зохёогдоо. Агрономическа болон зоотехническэ хэдэн олон һайн аргануудзохёогдожо, ажалда нэбтэрүүлэгдээ. Гэхэтэй хамта, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэ дутуу дунданууд бии юм. Зарим научна эмхи зургаанууд, эрдэмтэд колхозууд болон совхозуудһаа таһарангяар ажалладаг. Тэдээнэй шэнжэлжэ байгаа асуудалнууд эрдэм наукада, тэрэшэлэн социалистическэ хүдөө ажалда ямаршье туһа нэмэри хэдэггүй.

Хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр үйлэдбэрилхэ гэһэн зорилгонуудые шиидхэлгэдэ мүнөө үедэ эрдэм наукын үүргэ, удхашанарынь нилээд дээшэлхэ ёһотой. Ороохо таряанай ажахы, мал ажал эрхилхэ талаар, техническэ культуранууд, хартаабха, овощь болон фруктнуудые тарижа ургуулха талаар, колхозно болон совхозно үйлэдбэриие оньһожоруулха талаар, ажалай нормо, бүридхэл болон түлөөһэ эмхидхэхэ талаар, бусад олон асуудалнуудаар научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд зохид һайн заабари зүбшэлнүүдые ухаалан зохёохо уялгатай.

Партийна организацинууд научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай ажалые үдэр бүри гүнзэгыгөөр һонирхожо, урдаа байһан зорилгонуудаа шиидхэхэдэнь туһаламжа үзүүлжэ байха ёһотой. Научна эмхи зургаануудта, эрдэмтэдтэ гаргагдадаг мүнгэн үнэхөөр лэ колхозой болон совхозой ажалда, эрдэм наукада туһа хүргэдэг байхаар—тиимээр научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта, туршалгын станцинуудта мүнгэн зөөри табиха, научна хүдэлмэрилэгшэдэй салингые түлэхэ гурим зохёохыень СССР-эй Хүдөө ажахын министерстводэ, СССР-эй Финансын министерстводэ, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын наукануудай Бүхэсоюзна Академидэ даалгаха.

Хүдөөдэ культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие улам һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, научно-ойлгосотой, мүн хроникально-документальна фильмнүүдые гаргаха болон харуулха хэрэгые һайжаруулха, хүдөө ажал тухай номуудай шанарые һайжаруулха, тэдээниие олоор гаргаха гэжэ союзна республиканууддай компартинуудай ЦК-нуудые, партиин крайкомууд, обкомууд болон райкомуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уялгалба.

Дээдэ болон дунда һургуулиин хүдэлмэриин хубилха болоһонтой, үйлэдбэритэй һургуулиин барисаанай бэхижэхэ болоһонтой, дашарамдуулан, дунда һургуулинуудые дүүргэһэн хэдэн зуу мянган хүбүүд, басагад колхозуудта, совхозуудта ошохо байна. Тиимэ дээрэһээ хүдөөгэй залуушуулай дундахи эмхидхэлэйнгээ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие комсомол нилээд һайжаруулха ёһотой. Партийна организацинууд хүдөөгэй комсомолой организацинуудай ургалта тухай, тэдээниие бэхижүүлхэ тухай ходо анхаралаа табиха, ажахын болон соёл культурын байгуулалтын шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдээниие зоригтойгоор хабаадуулжа, хүдөө ажахын техникые, эрдэм наука болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые шудалхадань хүбүүд, басагадта туһалжа, мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, колхозуудта, совхозуудта, РТС-үүдтэ коммунистическэ ажалай бригадануудые байгуулжа, комсомолой үүсхэлээр дэбжэһэн патриотическа хүдэлөөе дэмжэхэ ёһотой.

* * *

КПСС-эй ЦК-гэй сентябрьска Пленумэй һүүлээр үнгэрһэн табанжэл соо хүдөө ажахын гээгдэлые усадхаха, тэрээнэй бүхы һалбаринуудые эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхэ талаар угаа ехэ ажал партимнай хэбэ. Хүдөө ажахыда туйлагдаһан амжалтануудаар бүхы советскэ арад омогорхохо ёһоороол омогорхоно. Зүгөөр энээндэ найдаад, хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэлээ һуларуулжа болохогүй. Урдамнай үшөөл тон ехэ ажал байна, мүнөө хэгдээд байһан юумэн энэ хэрэгэймнай имагтал эхиниинь гэжэ мэдэжэ ябаха хэрэгтэй. Советскэ хүнүүдэй — эдеэ хоол, промышленностиин — түүхэй эд элбэг ехээр абадаг болохоор—тиимээр хүдөө ажахые бүри хүсэтэйгөөр дэбжээлгэдэ мүнөө туйлаад байһан амжалтанууд туһалха ёһотой.

Ерэхэ долоон жэлдэхи коммунистическэ байгуулалтын агууехэ программа хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, интеллигенциин, бүхы советскэ арадай политическэ болон ажалай эдэбхиие бүри дээрэ үргэбэ. Промышленность, хүдөө ажахы, наука болон культурые дам саашадань хүгжөөхэ, арадай ажабайдал шууд һайжаруулха тушаа партиин зохёоһон программые халуунаар һайшааха зуураа, манай ороной ажалшад энэ программые бэелүүлхэ гэжэ эрид шиидэнги байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Олониитын улам ургажа байгаа эдэбхи хэшээл толгойлхыень, ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлахын тула улам урагшаа дабжаха саг үргэлжын оролдолго хэшээл хүдөөгэй ажалшадта үсэд шангаар хүмүүжүүлхыень, тэдээнэй үүсхэн зохёохы ажалые али болохоор дэмжэхыень, коммунистическэ байгуулалтын түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхыень партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомолой организацинуудые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уряална.

ТЕЛЕГРАММА

Мирный, 1958 оной декабриин 19.

Никита Сергеевич ХРУЩЕВТО

Москва, Кремль.

Антарктикада Бельгиин полярна шэнжэлэгшэдые абарха талаар манай хүдэлмэриин дүүрэһэнтэй дашарамдуулан үнэн зүрхэнэй телеграмма эльгээһэндэтнай, хүндэтэ Никита Сергеевич, бидэнэр гүнзэгы ехээр баясаабди.

Манай ажалые үндэрөөр сэгнэһэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Советскэ правительстводэ, совет арадта бидэнэр баясхалан хүргэнэбди. Манай инаг Эхэ ороной ямаршье даалгабариие дүүргэхээр бидэнэр бэлэн байнабди.

Н-495 самолёдой экипаж:

Перов, Афонин, Бродкин, Сергеев, Меньшиков, Зорин, оршуулагша Макушок.

Ф. Э. ДЗЕРЖИНСКИЙДЭ ПАМЯТНИК МОСКВАДА ТАБИГДАА

Коммунистическэ партиин, советскэ гүрэнэй элитэ ехэ ажалябуулагшадай нэгэн Феликс Эдмундович Дзержинскийдэ Москвагай талмайнуудай нэгэн дээрэ декабриин 20-до памятник баяр ёһололой оршон байдалда нээгдээ. Дзержинскиин нэрэмжэтэ талмай дээрэ энэ баярта хабаадахын тулада ниислэлэй олон түмэн ажалшад сугларaa.

...Үдэрэй гурбан час. Нүхэд А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, А. И Кириченко, Ф.Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, М. Г. Первухин, Н. В. Подгорный трибуна дээрэ гараба.

ПОРП-гэй ЦК-гэй секретарь Ежи Альбрехт түрүүтэй Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин делегаци, Ф. Э. Дзержинскиин һамган С. С. Дзержинская, тэрэнэй хүбүүн Я. Ф. Дзержинский трибуна дээрэ мүн лэ байлсаа.

Богонихон саг соо үргэлжэлһэн митингые нээхэдээ, КПСС-эй МГК-гэй нэгэдэхи секретарь В. И. Устинов үгэ хэлэһэн байна.

«Борец» гэжэ заводой токарь И. М. Шубин, Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин ЦК-гэй секретарь Е. Альбрехт, РСФСР-эй габьяата багша, 259-дэхи һургуулиин директор А. С. Логунова митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Советскэ Союзай гимнын аялга зэдэлбэ. Памятнигай сагаан торгон хушалтын абтахада, үндэр табсан дээрэ табигдаһан Ф. Э. Дзержинскиин зургаан метр ута хэмжээтэй дүрсэ харагдаба. Феликс Эдмундович малгайгүйгөөр, ута шинель үмдэнхэйгөөр харуулагданхай. Тэрэ Кремль тээшэ харанхай.

Скульптор Е. В. Вучетичын, архитектор Г. А. Захаровай проектээр Ф. Э. Дзержинскиин памятник бодхоогдоһон байна.

(ТАСС).

Хони үсхэбэрилхэ асуудалаар ехэ зүблөөн дүүрэбэ

(В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын науканuудай Бүхэсоюзна Академиин хонинoй секциин Чита городто эмхидхэһэн пленум тухай)

ЧИТА. (**манай тусхай корреспондентнүүд**). Пленумдэ хабаадагшад декабриин 18-най үглөөнэй заседанида элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. Читын хүдөө ажахын туршалгын станциин директорэй орлогшо, хүдөө ажахын науканuудай кандидат нүхэр **Чамуха** элидхэл тушаа хамагһаа түрүүн үгэ хэлээ. Нүхэр Чамуха областьдохи хонин үсхэбэрилгын ажахые саашадань хүгжөөхэ зайлашагүй хэмжээнүүдые абаха тухай хөөрөө.

Грозненско областиин «Червленные Гуруны» гэжэ үүлтэртэ ажахын директор нүхэр **Креповинский** ажахынгаа дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгөө.

Манай ажахы,—гэжэ тэрэ хэлэбэ, — Грозненско үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилдэг юм. Манай ажахын хүдэлмэрилэгшэд 1958 ондо хонин бүриһөө 9,8 килограмм нооһо хайшалжа абаһан байна. Эдлүүриин 100 гектар бүриһөө 640 килограмм нооһон абтаа. Хурьгадые харууһалха тушаа мүн лэ муу бэшэ амжалта туйлагдаа. Һүүлшын арбан жэлэй турша соо жэлдээ 100 хонин бүриһөө 112 хурьган, 1958 ондо—115 хурьган абтаба.

Манай совхоз ажалайнгаа гаргашые бага болгохо асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Энээнэй ашаар центнер нооһо абахын тула 15,4 хүдэлмэриин үдэр гаргашалагдадаг, центнер нооһоной өөрынь үнэ 1200—1300 түхэриг болодог байна.

Эдэ бүхы амжалта хадаа наука, техникын туйлалтануудые шадамаар хэрэглэһэнэй, совхозой коллективэй һайнаар ажаллаһанай ашаар туйлагдаа.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын Бүхэсоюзна Академиин гэшүүн-корреспондент Киргизиин хүдөө ажахын институдай профессор нүхэр **М. И. Лущихин** Киргизиин хонишодой үмэнэһөө Байгал шадарай хонишодто халуун амаршалга хүргөө.

Киргизиин түлөөлэгшэ үгэ хэлэхэдээ хонидые саашадань бүри түргэнөөр үсхэбэрилхэ асуудал тушаа тогтоо.

Наукын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһан мүнөө үедэ,—гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлээ,—илангаяа химиин түргөөр хүгжэжэ байхада хэмэл утаһануудые абаха арга бии боложо байна. Тиибэшье хонидой нооһо промышленностьда үшөөл ехээр хэрэглэгдэнэ. Тиимэһээ һайн сортын нооһотой хонидые үсхэбэрилхэ асуудалые наринаар хаража үзэмөөр байна. Краснодарай хизаарта мяха, нооһо ехээр үгэдэг хонид үсхэбэрилэгдэжэ эхилбэ. Манай хонидой нооһоной шанар һайжаруулжа, мяха ехээр абадаг болохо бүхы арга боломжо бии байна. Ставрополиин, Кавказай, бусадшье нютагуудай хонишод һайн үүлтэрэй хонидые олоор үсхэбэрилжэ эхилбэ. Мүн Байгал шадар, Киргизидэшье һайн нооһотой хонидые үсхэбэрилхэ арга боломжо бии.

Хурьгадые зүбөөр харууһалха, Киргизидэ, мүн Байгал шадар хонидые бүхэли жэл соо адуулха асуудалай угаа шухала байһан тухай профессор саашань заагаа. Хонидые түхэреэн жэл соо адуулхадаа хурьгадыень һалгаажа, һайнаар эдеэлүүлхэ шухала байһан тухай профессор мэдүүлээ. Хурьгад мүнөө үедэ белогтой тэжээл багаар хэрэглэнэ, тиимэһээ тэжээлэй асуудалые түргөөр шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ профессор заагаа.

— Бурядай республикын хүдөө ажахын министрын орлогшо эндэ үгэ хэлэбэ,—гэжэ академик **Л. К. Гребень** үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Мяха, нооһо үгэдэг нютагай үүлтэрэй хонидые үгы хээбди гэжэ министрын орлогшо мэдүүлээ. Иихэдээ энэмнай юун боложо байна гээшэб? Таанад ондоо областьһоо тиимэ хонидые асархаяа байна гээшэ гүт? Мяханда, дэгэлэй арһанда хэрэглэгдэдэг хонидые ондоо областьһоо асархабди гэжэ һанаһанай хэрэггүй. Мяха ехээр үгэдэг, дэгэл оёходо һайн арһатай шэнэ үүлтэрэй хонидые Сибирьтэ бии болгохо шухала. Сибириин ажалшадта дулаан хубсаһа хэрэгтэй байна. Яахадааб гэхэдэ, пленумдэ ерэгшэд дулаан даха, валенкануудые абажа ерэһэн байна.

Ехэ гайхалтай юумэ боложо байна. Хүн бүхэн гоё һайхан ковёр худалдан абахые ехэтэ хүсэнэ. Гэбэшье шэрүүбтэр нооһотой хонидоо бултыень үгы хэхые хүсэнэ. Энэмнай иихэдээ таарахагүй байна. Мяха ехээр үгэдэг, дэгэл оёхо арһа үгэдэг хонидые үсхэбэрилхэ шухала.

Сибириин нарин нооһотой хонидые саашадань үсхэбэрилжэ үргэлжэлхэ тушаа асуудалаар академик Гребень һонирхолтой, үнэтэ дурадхал оруулаа. Наукые үйлэдбэритэй нягта холбоотой болгохо тухай асуудал тушаа академик тогтон хэлээ. Жэшээнь, мал ажалай научно-шэнжэлэлгын Бүхэсоюзна институт нютагуудтахи хонишодтой холбоо барисаа муутай байна. Мүн тэрэшэлэн манай хонишод промышленностиинхидтай мүн лэ холбоо барисаа муутай байна. Манай колхоз, совхозууд шанар муутай, шорой шохойтой холишоһон нооһо тушаана. Хэрбээ нооһо буйлуулдаг промышленностьтай колхоз, совхозуудай холбоо барисаагаа һайжаруулаа һаань, энэ дутагдал усадхагдаха болоно.

Декабриин 18-най үглөөнэй заседани дээрэ Читын областиин Агын районой XIX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Д. Н. Найданов**, ВЛКСМ-эй обкомой секретарь нүхэр **Борисов**, «Хонин ажал» гэжэ журналай редактор нүхэр **Н. И. Леонов**, хони үсхэбэрилгын Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр **Стакан** гэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

***

Декабриин 18-най үдэшын заседани дээрэ хүнүүд үгэ хэлэжэ үргэлжэлөө. Мал ажалай научно-шэнжэлэлгын Бүхэсоюзна институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр **Литовченко** үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилхын тула наука практика хоёрой хоорондохи барисаае һайжаруулха тухай заагаа. Читын областиин «Комсомолец» гэжэ совхозой ахалагша хонишон, Социалистическэ Ажалай Герой **Д. С. Мерсянов** Байгал шадар нарин нооһотой хонидые 25 жэлэй турша соо үсхэбэрилһэн дүй дүршэл тухайгаа хөөрөө. Нарин нооһотой хонидһоомнай ашаг шэмэ ехээр абтана гэжэ нүхэр Мерсянов саашань мэдүүлээ.

—Хэрбээ арга боломжоёо зүбөөр хэрэглээд байгаа һаа 100 эхэ хонин бүриһөө 140—150 хурьга абаха, хонин бүриһөө 7 килограмм нооһо хайшалха аргатай байнабди. Долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 6 килограмм 200 грамм нооһо хайшалха уялга абанаб,—гэжэ нүхэр Мерсянов хэлээ.

Ерээдүйн долоон жэлэй туршада Баруун, Зүүн Сибирьтэ хонидые үсхэбэрилхэ шухала асуудалнууд тухайда СССР-эй Госпланай түлөөлэгшэ нүхэр **Архиереев** тогтоһон байна. Читын областиин хонишод нарин нооһотой хонидые үсхэбэрилгөөр дэн ехээр дашуурба гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Нарин нооһотой хонидые саг үргэлжэ олошоруулхынгаа хажуугаар шэрүүбтэр нооһотой хонидые үсхэбэрилгые мартажа болохогүй байна гэжэ үгэ хэлэгшэ заагаа. Хэрбээ энэ хэбээрээ саашаа үргэлжэлөөд байгаа һаа, Сибириин алтаар шэрүүбтэр нооһо хариин гүрэнһөө худалдажа абаха туйлдаа хүрэхэ байнабди гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Манай промышленностьда шэрүүбтэр нооһо ехээр хэрэгтэй боложо байна. Хүнгэн промышленностьмнай ерэхэ долоон жэлэй туршада нарин нооһо хэрэглэхынгээ хажуугаар шэрүүн, шэрүүбтэр нооһо ехээр хэрэглэхэ юм. Эгээл иимэһээ манай наука, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд шэрүүбтэр нооһо ехээр үгэдэг нютагай шэнэ үүлтэрэй хонидые олоор үсхэбэрилхэ асуудалые шиидхэхэ зорилготой.

Үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг Алтайн хизаарай гүрэнэй Родинско станциин директор нүхэр **Шмойлов** үгэ хэлэхэдээ шэнэ, боро газарай ехээр элдүүрилэгдэжэ байһан газарнуудта нарин нооһотой хонидые үсхэбэрилхэ тухай мэдүүлээ. Үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг гүрэнэй станциин хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөһые ехэ болгохо, шэрүүн нооһоной, мүн дэгэлэй арһанай сэнгые дээшэлүүлхэ шухала байһан тухай нүхэр Шмойлов үгынгөө түгэсхэлдэ зааһан байна.

Байгал шадарай нарин нооһотой хонидые бии болголсоһон Читын областиин Агын округой «Коммунизм» колхозой зоотехник нүхэр **Цыбиков** ажалайнгаа дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгөө.

РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын хони үсхэбэрилгын талаар главна зоотехник нүхэр **Сюткин** үгэ хэлэхэдээ республика соогоо үүлтэртэ хусануудые үсхэбэрилхэ асуудалые хангалтагүйгөөр шиидхэжэ байһанайнь түлөө Бурядай АССР-эй Хүдөө ажахын министерствын хүтэлбэрилэгшэдые шүүмжэлээ.

Борьёогой үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг совхоз хусануудые олоор үсхэбэрилхэ бүхы аргатай байна.

Мяха, нооһо ехээр үгэдэг шэнэ үүлтэрэй хонидые эдеэлүүлхэ, бэлшээхэ асуудалые научна ёһоор шиидхэхэ асуудал хангалтагүйгөөр шиидхэгдэнэ гэжэ нүхэр Сюткин научна эмхи зургаануудые шүүмжэлээ. Энэ асуудалые Хүдөө ажахын Академиин удаадахи сесси дээрэ хаража үзэхэ шухала гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Хакасска областиин хүдөө ажахын управлениин начальнигай орлогшо нүхэр **Малышев**, Бурядай АССР-эй «Эрдэм» совхозой главна зоотехник нүхэр **Тугаринов** гэгшэд пленумэй үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

***

Академик **В. А. Бальмонт** декабриин 19-нэй үглөөнэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ хонидой үүлтэрые саг үргэлжэ һайжаруулха шухала байһан тухай тогтоо.

— Сибирьтэ, Казахстанда романовска үүлтэрэй хонидые асараад, тэрэ зандань үсхэбэрилжэ болохогүй байна. Тэдэ хонидые шэрүүбтэр нооһотой нютагай үүлтэрэй хонидтой шуһыень нэгэдүүлжэ, дэгэлэй арһанда хэрэглэгдэхэ нютагай шэнэ үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилхэ шухала гэжэ академик Бальмонт заагаа. Романовска үүлтэрэй хонид түл олоор үгэдэг, түргөөр үдэдэг, һайн шанартай юм.

Бурядай зооветинститудай доцент, ветеринарна науканuудай кандидат нүхэр **Горский** пленум дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа хурьгадай үбшэлдэг танигдаагүй үбшэниие хамтаарнь шудалжа элирүүлхэ шухала байһан тухай мэдүүлээ. Бурядай зооветинститудай зоотехниин кафедрые даагша нүхэр **Пилданов**, Бурядай АССР-эй Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник нүхэр **Эрдынеев**, мүн бусад элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн байна.

Хүдөө ажахын Академиин хонинoй секциин пленум Зүүн, Баруун Сибирьтэ хонидые саашадань түргөөр үсхэбэрилхэ тушаа асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Пленумдэ хабаадагшад декабриин 19-нэй үдэшэлэн Читын областиин Борзиин районой «Красный Великан» гэжэ түрүү совхоздо, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо экскурсяар ошоо. Тэдэнэр тэндэһээ саашалжа, Бурядай Агын округой Могойтын районой «Россия», «Коммунизм» гэжэ түрүү колхозуудта ошохо юм.

Т. Башкуев,
Д. Чимитов.

Байгалые шэнжэлһэн эрдэмтэ

1863 он. Энэ үедэ хаанта Россин дарлалта доро байһан поляк арадай бэеэ даанхай байдалай, эрхэ сүлөөтэй түлөө ехэ восстани эхилээ һэн. Тус восстанида хабаадалсаһанайнгаа түлөө Бенедикт Дыбовский 12 жэлээр Сибирь сүлэгдэһэн байгаа.

Польшын солото эрдэмтэ (зоолог, географ) Зүүн Сибирьтэ наһанайнгаа олохон жэлые үнгэргэһэн байха юм. Түрүүшээр Дыбовский Чита шадар байгаа. Һүүлдэнь Байгалай эрьедэхи Култук станци асарагдаа бэлэй. Эрдэмтэ хүн хадаа Дыбовский эндэ байха зуураа, Байгал далайе, тэрэнэй амитадые шэнжэлжэ ороһон байна. Хэдэн жэл байһанайнгаа һүүлдэ тэрэ Амур болон Алас Дурна зүгые шэнжэлхэеэ ошоо.

Алас Дурнаһаа Дыбовский дахин Байгалдаа бусажа ерээд, Түнхэнэй аймагһаа холо бэшэ, Монголой газар дээрэхи Хүбсэгэл далай шэнжэлээ. Зүүн Сибирьтэ зорюулһан хүдэлмэреэ дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ Камчаткаар аяншалаа.

1883 ондо Бенедикт Дыбовский Сибирьһээ бусажа, Львовско университедэй профессор болоһон юм. 1928 ондо Советскэ республикада Б. Дыбовскиин хэһэн научна хүдэлмэри үндэрөөр сэгнэгдэжэ, тэрээндэ СССР-эй Науканuудай Академиин гэшүүн-корреспондентын нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. 1930 ондо энэ эрдэмтэ 96-дахи наһандаа Львовто наһа бараа һэн.

Б. Дыбовскиин түрэһөөр 125 жэлэй ойдо зорюулагдаһан выставкэ Улан-Удын хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ нээгдэбэ.

И. Котов.

Үбэлэй харгыгаар. **Л. Хайдуровай** фотоэтюд.

Г. Чимитов

ХАРГЫ

Хайшааш хара—даллан уряалнал
аянай үргэн харгы...
Хайшааш яба—хото город,
тосхонууд олон захагүй.
Халуун зүрхэнэй сохилоол хада,
эсээб гэнгүй, амарангүй
Харгын холо руу зориш, нүхэр
гэдэргээ эрьен, хадуурангүй.

Аянда бэлдэ,—аба оронойм
дэбисхэр хизааргүй уужам.
Аянда мордо,—хаанаш хүрэтэр
һунанал түмэр зам—дүүжэн,
Али гэбэл машина, мори,
тэмээгээр гүйлгэ шулуужан,
Алхала үгы һаа, ябаган хүлөөрөө,
бэедэш туһа болуужан.

Хани нүхэр, уряа үгөөрөө
шамайгаа бишни хүхеэгээд,
Хабатай һайхан зорилго—түсэб
тобтой һайнаар зохёогоод,
Халуун пеэшэн дээрээ гараад,
хэбтэхэгүйлби бохёороод,
Харгы замда мордохом өөрөө
түргэн бушуу түхеэрээд.
Аба абаһаар аяар холо руу
һанаашалаад юу болохоб,

Аба абаһаар алад холо руу
хараашалаад юу олохоб,
Аймаг хүдөө нютагаарнай
болоһон һонин олохон,
Анха түрүүн Хэжэнгэ, Түгэнэ,
Аха, Ага руу зорихом.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

НАТО ДАЙНАЙ ЗЭБСЭГ МҮН

Декабриин 16-һаа 18 хүрэтэр Парижда Хойто-атлантическа бүлэглэлэй соведэй ээлжээтэ сесси болоо. Тэрээнэй урда тээ США, Англи, Франци болон Баруун Германиин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд зүблөө хэжэ, Берлин тушаа асуудалаар ямар һанамжа баримталха тухайгаа зүбшэн хөөрэлдэһэн байна. Энэ асуудалаар тэдэнэй абаһан шиидхэбэриие НАТО-гэй сессидэ хабаадагшад һайшааба. Баруун гүрэнүүд Баруун Берлиниие өөрын мэдэлтэ амгалан город болгохо тухай СССР-эй дурадхалые дэмжээгүй. Тэдэнэр урданайхидаал адли Баруун Берлиниие эзэмдэжэ байха хүсэлтэй байһанаа дахин гэршэлэн харуулһан байна. Бодото дээрээ баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд Берлиниие хуушан зандань байлгаха гэһэн Баруун Германиин дай жүрөөдэгшэ хүсэнүүдэй һанамжые дэмжээ юм.

Баруун Берлиниие өөрын мэдэлтэ город болгохо гэһэн түсэб буруушаахадаа, баруун гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд урда мэтэ элдэб мэхэ гохо гаргаба. Хэрбээ «СССР бүхы Германи тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхэл һаань», бидэнэр Баруун Берлин тухай асуудалаар хэлсээ хэхэ байгаабди, гэжэ НАТО-гэй сессидэ хабаадагшад мэдүүлээ. Эдэнэр иихэдээ ямар зорилго бэелүүлхые хүсэнэб гэхэдэ, немецүүдэй өөһэдынь хабаадалгагүйгөөр Германиие «нэгэдүүлхэ» хүсэлтэй гээшэ. Энээнииень Советскэ Союз буруушаана. Гэхэтэй хамта баруун гүрэнүүд Германитай эбэй договор баталха тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэһээ арсаһанаа энэ мэхэ гохоороо далдалхые оролдоно.

Парижда болоһон НАТО-гэй сессидэ гол түлэб сэрэг дайнай асуудалнууд хэлсэгдээ. Европын оронуудай газар дээрэ ядерна болон ракетнэ буу зэбсэгэй Америкын базануудые байрлуулха зүбшөөл абаха гэжэ США-гэйхид айхабтар ехээр оролдоо. Гэбэшье баруун гүрэнүүдэй олонхидынь США-гэй энэ оролдолгыень балай ехээр дэмжээгүй гэжэ Франциин «Комба» газетэ бэшэнэ. Эгээл иимэһээ сессиин түгэсхэлдэ абтаһан коммюнике соо Америкын эдэ базанууд тухай юушье хэлэгдэнэгүй. Гэхэтэй хамта, «Советскэ Союзай зүгһөө аюул ушаржа байна, тиимэһээ саашадаа буу зэбсэг улам ехээр, түргэнөөр бүтээжэ, НАТО-гэй бэеэ хамгаалха һүр хүсые бүри бэхижүүлэе» гэхэ мэтэ уряалнууд коммюнике соо олоор хэлэгдэнэ.

Теэд НАТО хадаа тэрээндэ ородог гүрэнүүдые хамгаалха зорилгоор байгуулагдаһан юм гэжэ хэн этигэхэ бэлэй. «НАТО дайнда бэлэдхэхэ зэбсэг мүн» гэжэ декабриин 13-да Советскэ правительствын хэһэн мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Варшавска договорто хабаададаг оронуудтай бэе бэедээ добтолхогүй тухай договор баталагты, Европын тэг дунда ядерна болон ракетнэ буу зэбсэгһээ сүлөө газар байгуулая, НАТО-до болон Варшавска договорто хабаатай оронуудай газар дээрэ байдаг гадаадын сэрэгэй тоо хороое гэжэ Советскэ правительство НАТО-гэй гэшүүн-гүрэнүүдтэ һаяхан баһа дахин дурадхаа. США болон НАТО-до ородог бусад гүрэнүүд эдэ дурадхалнуудые оройдоошье тоонгүйгөөр өөһэдынгөө бүлэглэлэй дайнда бэлэдхэхэ зорилготой байһые үшөө дахин харуулаа. «Политическэ асуудалнуудые зүб һайнаар гуримшуулха» тухай, «Германи тухай асуудалые шиидхэхэ» шухала тухай, «Хиналта доро буу зэбсэг хуряажа эхилхэ тухай» болон НАТО-гэй сессиин коммюнике соо хэлэгдэһэн бусад хооһон хубхай шашалга хэнииешье мэхэлжэ шадахагүй байһаниинь элитэ. Эдэ бүхы зүйлнүүдэй империалистическэ гүрэнүүдэй бодото зорилгые далдалха гэһэн хүсэлтэйгөөр хэгдэһыень дэлхэйн зон элеэр харана. Уласхоорондын олониитын һанамжые харааадаа абан, эдэ бүхы дурсагдаһан асуудалнуудай алинииеншье США болон тэдэнэй союзнигуудай зүб һайнаар шиидхэхэ багаханшье хүсэлгүй байһаниинь дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ элеэр харагдаа юм.

«Ниитэ дэлгүүр» гэдэг тухай, мүн «сүлөөтэ худалдаа наймаа хэхэ газар» байгуулха тухай асуудалнууд НАТО-гэй соведэй сесси дээрэ нилээд ехээр зүбшэгдөө. Гэбэшье, сессидэ хабаадагшад эдэ асуудалнуудаар ондо ондоо һанамжа баримталдаг байжа, ямаршье шиидхэбэри абтаагүй гэжэ баруунай хэблэл мэдээсэнэ.

Мүнөөнэй уласхоорондын байдалые хэн түгшүүрилтэй болгоноб, шэнэ дайнай аюул хаанаһаа гаранаб гэжэ НАТО-гэй Парижда болоһон энэ сесси дэлхэйн арад зондо эли тодоор баһа дахин харуулба.

АФРИКА ЭРХЭ СҮЛӨӨТЭЙ БОЛОХОЛ!

Һаяхан Аккрада боложо дүүрэһэн Африкын арадуудай конференци хадаа энэ түбиин арад зоной ажабайдалда түүхэтэ ехэ ушар болоо. Африкын олон миллион зониие колониальна дарлалтаһаа сүлөөлхын түлөө тэмсэхээр эрид шиидэнхэй байһанаа тус конференцидэ хабаадалсаһан Африкын 28 ороной түлөөлэгшэд шангаар мэдүүлээ. «Африкада колонизаторнуудай байха газар үгы!» гэжэ бүхы делегадууд нэгэн дуугаар мэдүүлһэн байна. Эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай болохо гэһэн Африкын арадуудай хүдэлөөн булигдашагүй. Тэдэ арадуудые саашадаашье дарлажа байха гэһэн колонизаторнуудай һэдэлгэдэ, улам шанга, хүсэтэ сохилто үгтэдэг болонхой. Тиин бүхы Африка дотор колониальна эзэрхэлгын гүйсэд усадхагдаха сагынь тулажа ерээ. Бүри мүнөөнэй үетэнэй ами наһанда Африка гүйсэд сүлөөлэгдэхэ гэжэ конференцидэ хабаадагшад баяр ёһололой оршон байдалда мэдүүлээ. Мүнөө дулдыданги арадуудай тэмсэлдэ али болохо туһаламжа, дэмжэлтэ үзүүлхыень, мүн Африкын эрхэ сүлөөтэ, бэеэ даанхай гүрэнүүдэй бүлэдэ тэдэнэй орохо ябадал түргэдхэхыень конференци Африкын бэеэ даанхай гүрэнүүдые уряалаа.

Колониализм хадаа ООН-эй Уставтай огто тааралданагүй. Тиимэһээ «колониальна гүрэнүүд Африкын бүхы гүрэнүүдһээ тонилжо, тэндэхи засаг түрэ арад зоной һунгаһан правительствонуудта үгтэхэ ёһотой» гэһэн эрилтэ конференцидэ хабаадагшад Нэгэдэмэл Нацанuудай Организациин үмэнэ табяа.

Африкые бүрин сүлөөлхын түлөө яажа тэмсэхэ ёһотойб гэһэн асуудалаар конференцидэ хабаадагшад нэгэн адли һанамжатай байгаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. «Хүсэ хэрэглэнгүй», түбисэ сүлөөлхэ ёһотойбди гэжэ зарим делегадууд хэлээ. Теэд Африкын хэдэн оронуудта, түбхын түрүүндэ Алжирта, Кенидэ, Камерунда тэмсэл айхабтар шангаданхай ха юм. Тиимэһээ хүсэ хэрэглэхэгүй гэһэн һанамжые Африкын хүн зоной олонхинь буруушааха ёһотой байна. Африкын олон миллион хүн зоной хүсэлые харуулан, Кениин делегат ингэжэ мэдүүлээ: «хэрбээ ямар нэгэн гүрэнэй африкынхидые доромжолоо һаа, тэдэнэр абяагүй, миин байхагүй, харин бүри хүсэтэй сохилтоор урдаһаань харюусаха». Африкын арадуудай дайсадта хүсэтэ сохилто үгэжэ шадаха байһан тухайнь Алжирай эрэлхэг зоригто арадай тэмсэл харуулна. Алжирай арад зон Франциин колонизаторнуудта толгойгоо табижа үгөөгүй, харин гартаа буу зэбсэг барижа, ороноо эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай болгохын түлөө табадахи жэлээ тэмсэжэ байна. Франци хадаа Алжирта эзэрхэжэ байха һэмди гэжэ ямаршье үндэһэгүйгөөр хэлэнэ, энэ ороной арад зон өөрынгөө дураар хуби заяагаа тодорхойлхо бүрин эрхэтэй гэжэ Алжир тухай асуудалаар конференциин абаһан шиидхэбэри соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Баатарлиг алжир арадта туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор «Алжиртай Африкын һанаа нэгэдэлгын үдэр» үнгэргэхыень Африкын бүхы оронуудые конференци уряалаа.

Конференцидэ хабаадагшадай зориг түгэлдэр байһан тухай тэрэнэй абаһан бусад шухала шиидхэбэринүүд гэршэлнэ. Үндэһэ яһанай илгаа гаргаха ябадал тушаа шиидхэбэри абтаа. Энэ муухай ябадал гаргадаг ямаршье оронтой Африкын нэгэшье гүрэн дипломатическа харилсаатай байха ёһогүй гэжэ тэрээн соонь хэлэгдэнэ.

Африкын эрхэ сүлөөгэй үдэр тоотоохо гэжэ конференци шиидхэбэ. «Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ байһан хүсэнүүдэй нэгэдэлгын үдэр болгон, энэ үдэрые Африкын бүхы оронууд, бүхы дэлхэй дээрэ байгааша Африкын хани нүхэд тэмдэглэдэг байха». Энэ үдэр бүхы дэлхэйн арадуудай тэмдэглэдэг һайндэр болохо байһаниинь дамжагүй.

Аккрада болоһон конференциин ула шанар сэгнэшэгүй ехэ. Энэ конференци колониальна эзэрхэлгэһээ Африкын арадуудые эсэслэн сүлөөлхэ хэрэгтэ ехэ хубита оруулаа. Энэ конференци бэеэ даанхай байдалай түлөө амгалан тайбан байдалда бусад оронуудтай харилсаа ажаллахын түлөө тэмсэжэ байгаа Африкын оронуудые улам нягтаар нэгэдүүлжэ үгөө.

Д. БОЧАРОВ.

Соёлой добтолго тоогдоногүй

Закаменай аймаг дотор арба гаран культбаза, клуб, улаан булангууд бии гэжэ тоотой. Теэд эдэнэй хүдэлмэри тон муугаар эмхидхэгдэнэ. Элдэб суглаа, зүблөөн дээрэ 3 культбазатайбди гэжэ дэмы һайрхадаг Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Б. Хубанов, парторганизациинь секретарь М. Гончиков) малшадайнгаа культурна эрилтэ хангахые оролдоногүй. «Очириха» гэжэ газарта байдаг томохон гүүртын (тэндэнь хорёод шахуу малшад) культбаза болохо гурбан таһалгатай байшан гэр баригдаһаар үнинэй аад, пеэшэниинь эбдэрхэй, дулаалагдаагүй, досоогуурнь зайгуул һалхин эшхэржэ байдаг юм. Эндэ зундаа үбһэшэд байһан хэбэртэй, тэрээнһээ хойшо хүнэй хүл табигдаагүй. «Усановка», «Самсаал» гэжэ газарнуудтахи малшадай культбазын байшан гэрнүүд яһала һайншье һаа, юуншье хэгдэдэггүй байхань гайхалтай. Малшадай байдаг газарнуудта бани бии болгогдоогүй, наймаан хэгдэдэггүй, кино гаргагдадаггүй байһаар.

«Коммунизмын зам» (түрүүлэгшэнь Н. А. Маланов, парторганизациинь секретарь Р. Г. Гармаев) колхоз хоёр культбаза хударaа малшадаа оруулжархёо. «Байрын гэрэй дуталдахада тиигээ һэмди» гэжэ тэдэнэр харюусана. Энэ колхозой табяад айлтай нэгэ бригада Үлэнтэдэ байдаг. Эндэ улаан булан түхеэрээбди гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд аймагай организацинуудта мэдээсэһэн юм. Теэд үнэндөө хуушаржа-һархиишаһан нэгэ заахан гэр тэндэнь бии. Сонхонь тэһэрхэй, досоонь сагаадагдаагүй, полынь муухай, хүнэй орохошье арагагүй.

Аймаг соогоо томо, баян эдэ хоёр колхозой жэшээ дээрэһээ Закаменда соёлой добтолгын ябаса, арад зоной, илангаяа малшадай культурна эрилтые ямараар хангажа байһан тухай элирнэ.

Уран һайханай бүлгэмэй кружогууд хүдэлнэгүй. Наада, концерт малшадта харуулха ябадал тоогдоногүй.

Аймагай культурын таһаг эдэ бүгэдые мэдэжэ байбашье, хэмжээ абанагүй. Малшадта кино харуулха асуудал хэлсэгдээд лэ орхигдошоно. Ном тарааха һарын үедэ хүдөөгэй библиотекэнүүд мүртэй юумэ хээгүй.

Дээрэ дурсагдаһан жэшээнүүд аймаг дотор соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин тон муугаар ябуулагдажа байһые гэршэлнэ. Саашадаа иимэ байдалтай эбсэжэ болохогүй.

Д. Аюшеев, манай корр.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, **культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.**

Н00920. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4740.